4/2023 II. ročník

ZBIERKA

STANOVÍSK A ROZHODNUTÍ
NAJVYŠŠIEHO SPRÁVNEHO SÚDU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

NAJVYŠŠÍ
SPRÁVNY SÚD
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Z B I E R K A

STANOVÍSK A ROZHODNUTÍ NAJVYŠŠIEHO SPRÁVNEHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

4/2023

Ročník: II.

Redakčná poznámka

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“) v súlade s § 24e ods. 3 a 6 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a podľa čl. 9 Rokovacieho poriadku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky č. 1/2022 Z. z. vydáva Zbierku stanovísk a rozhodnutí najvyššieho správneho sudu (ďalej len „Zbierka“).

Jednotlivé rozhodnutia sú označené poradovým číslom, pod ktorými sú vedené v evidencii Zbierky s uvedením vzťahu k príslušnej právnej úprave, prípadne s uvedením vzťahu k predchádzajúcej judikatúre. Najvyšší správny súd pristúpil k publikovaniu svojich rozhodnutí s uvedením úplného zloženia senátu, ktorý vo veci rozhodol. Všetky rozhodnutia sú označené spisovou značkou konania. Najvyšší správny súd pri publikovaní rozhodnutí vykonáva predpísanú anonymizáciu rozhodnutí.

Pokiaľ sú v údajoch o prejudikatúre uvádzané rozhodnutia označené pod „R“ s príslušným poradovým číslom, ide vždy o rozhodnutie publikované v súdnej zbierke vydávanej najvyšším súdom.

Rozhodnutia publikované v Zbierke budú v judikatúre označované ako „ZNSS“ s príslušným poradovým číslom a rokom vydania. Jednotlivé stanoviská a rozhodnutia publikované v Zbierke budú číslované vzostupne a priebežne bez ohľadu na aktuálny rok. Teda napríklad označenie rozhodnutia č. 1/2022 ZNSS znamená, že ide o prvé rozhodnutia publikované v Zbierke od počiatku jej vydávania a že toto rozhodnutie bolo publikované v roku 2022. Popri všeobecnom číslovaní budú rozhodnutia veľkého senátu ešte samostatne číslované vzostupne a priebežne bez ohľadu na aktuálny rok. Teda napríklad označenie rozhodnutia č. 55/2024 ZNSS (VS 11/2024) znamená, že ide o 55. rozhodnutia publikované v Zbierke od počiatku jej vydávania, že toto rozhodnutie bolo publikované v roku 2024, a že ide o 11. rozhodnutie veľkého senátu najvyššieho správneho súdu vydané od 1. augusta 2021 a publikované v roku 2024.

Publikované rozhodnutia a právne vety (č. 60 až č. 64) boli schválené na zasadnutí pléna Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky 21. júna 2023.

OBSAH

Stanoviská a rozhodnutia vo veciach správneho súdnictva

60/2023 ZNSS

Kľúčové slová: peňažný príspevok na opatrovanie; osobné opatrovanie fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím; súbeh opatrovania a výkonu zamestnania

Prejudikatúra: 9 Sžsk 123/2017; 9 Sžso 57/2008

Vzťah k právnej úprave: § 40 ods. 1 a ods. 5, § 40 ods. 13 zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia

Právna veta

Zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov na účely rozhodovania o peňažnom príspevku na opatrovanie nerozlišuje medzi výkonom práce v domácom prostredí a výkonom práce v tradičnom pracovnom prostredí. Rozhodujúcim je, či výkon konkrétneho zamestnania je v súlade s účelom a rozsahom opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím tak, ako to predpokladá ustanovenie § 40 ods. 13 zákona č. 447/2008 Z. z.. V tomto smere je žiaduce zo strany príslušného úradu práce vyhodnocovať zamestnanie opatrovateľa prísne individuálne berúc do úvahy okolnosti konkrétneho prípadu a situáciu opatrovateľa a opatrovaného majúc na zreteli, že peňažný príspevok na opatrovanie, ako sociálnu dávku, nemožno považovať za náhradu príjmu opatrovateľa.

[*rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 Ssk 21/2021 z 12. januára 2023: predsedníčka senátu JUDr. Viola Takáčová, sudcovia JUDr. Michal Matulník, PhD. a JUDr. Martin Tiso (sudca spravodajca)*]

Vymedzenie veci

I.

1. Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) napadnutým rozsudkom zo 14. júna 2021, č.k. 14Sa/18/2021-49 podľa § 191 ods. 1 písm. c/ a f/ zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“) zrušil napadnuté rozhodnutie žalovaného zo 14. decembra 2020, Číslo: UPS/US1/SSVOPPKPC2/SOC/2020/12772/JH a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie. Žalovaný napadnutým rozhodnutím zamietol odvolanie žalobkyne a potvrdil prvostupňové správne rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Partizánske z 11. septembra 2020, Číslo: PE2/APPNKŤZPAPČ/SOC/2020/31146-8, ktorým podľa § 39 ods. 1,2, § 40 ods. 1,13 zákona č. 447/2008 Z.z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v rozhodnom znení (ďalej len „zákon č. 447/2008 Z.z.“) nevyhovel žiadosti žalobkyne z 12. augusta 2020 a nepriznal jej peňažný príspevok na opatrovanie fyzickej osoby - p. Z. I., narodenej XX. S. XXXX.

2. Krajský súd zákonnosť preskúmavaného rozhodnutia žalovaného správneho orgánu preskúmal v intenciách § 40 ods. 1,5,13 zákona č. 447/2008 Z.z. a postupom v zmysle právnej úpravy ustanovenej SSP a dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie vychádzalo z nesprávneho právneho posúdenia veci a

tiež, že skutkový stav, ktorý vzal orgán verejnej správy za základ napadnutého rozhodnutia alebo opatrenia, je v rozpore s administratívnymi spismi alebo v nich nemá oporu.

3. Krajský súd mal preukázané, že žalobkyni nebol priznaný peňažný príspevok na opatrovanie s tým, že úkony opatrovania je potrebné vykonávať osobne, denne a počas celého dňa. Tieto úkony musia byť vykonávané len jednou osobou a nie viacerými osobami. Opatrovateľ musí byť cez deň k dispozícii opatrovanému, a to práve vtedy, keď to potrebuje. Rozsah hodín sa viaže na presne stanovené úkony uvedené v prílohe č. 3 zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 448/2008 Z.z.“), ktoré je nutné zabezpečovať osobne a denne, respektíve každodenne a po celý deň. Žalovaný teda uzavrel, že osoba, ktorá je poberateľom príspevku na opatrovanie, musí byť za okolností, ako sú v prejednávanej veci, opatrovanému k dispozícii minimálne 12 hodín denne 365 dní v roku tak, aby bola schopná realizovať účel opatrovania vždy, keď to opatrovaný potrebuje, pričom úkony opatrovania musí vykonávať osobne. Krajský súd v tomto smere uviedol, že takýto reštriktívny výklad zákona v podstate neguje akýkoľvek osobný život osoby, ktorá poskytuje opatrovanie. Dokonca jej nedáva žiaden, respektíve minimálny časový priestor na zregenerovanie fyzických a psychických síl. Opatrovanie ťažko zdravotne postihnutej osoby pritom bez pochybností predstavuje tak fyzickú ako psychickú záťaž. Takýto právny názor by pre opatrovateľa prakticky predstavoval akúsi novodobú formu nevoľníctva, keď by podľa žalovaného musel byť prakticky každý deň v roku opatrovanému k dispozícii. Takéto nároky na opatrovateľa sú v podstate nerealizovateľné až absurdné. Skutočnosť, že zákon stanovuje, že príspevok sa môže poskytnúť len jednej osobe, explicitne nevyjadruje požiadavku na opatrovanie takým spôsobom a v takom časovom rozsahu ako uzavrel žalovaný vo svojom rozhodnutí. Rovnako sa nestotožnil so záverom žalovaného, že žalobkyňa pracuje každý pracovný deň dve hodiny, ktorý odvodil maximálneho dohodnutého rozsahu práce, nakoľko žalobkyňa predložila aj doklady, z ktorých je zrejmé, že takýto maximálny rozsah práce nevykonáva. Uvedený skutkový záver bol preto v rozpore s obsahom administratívneho spisu.

4. Krajský súd tiež poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. septembra 2017, sp. zn. 9Sžsk/123/2017, podľa ktorého cit.: „ *(...) starostlivosť o ťažko zdravotne postihnutú osobu, rešpektujúca jej ľudskú dôstojnosť, individuálne potreby a identitu, sa najlepšie realizuje v domácom prostredí blízkou osobou ako opatrovateľom, voči ktorému má opatrovaná osoba blízky citový vzťah, dôveruje mu a rešpektuje ho. Každú žiadosť o poskytnutie peňažného príspevku na opatrovanie je nepochybne potrebné posudzovať individuálne, a to za súčasného zohľadnenia a starostlivého zváženia všetkých okolností posudzovaného prípadu. Je potrebné zdôrazniť, že peňažný príspevok na opatrovanie je sociálna dávka, ktorá sa nechápe ako náhrada za stratu príjmu z dôvodu zanechania zamestnania a zabezpečovania opatrovania. Je pozitívne, že popri poberaní peňažného príspevku na opatrovanie môže opatrovateľ aj pracovať a mať limitovaný príjem zo zárobkovej činnosti bez negatívneho dopadu na peňažný príspevok. Na tento účel môže využívať flexibilné pracovné režimy ustanovené v Zákonníku práce (napr. flexibilný pracovný čas, telepráca, domácky zamestnanec či práca na skrátený úväzok). V tejto súvislosti je potrebné položiť si otázku, či nie je v záujme opatrovanej osoby, aby sa nárok na peňažný príspevok na opatrovanie v odôvodnených prípadoch priznával aj osobe pracujúcej na plný úväzok, ktorá sa popri zabezpečovaní celodennej 24 hodinovej starostlivosti (za pomoci ďalších rodinných príslušníkov, v tomto prípade detí žalobcu) snaží zlepšiť finančnú situáciu v rodine tým, že je zamestnaná, avšak za súčasného splnenia podmienky, ktorou je zabezpečenie všetkých potrieb opatrovanej osoby v plnej miere a po celý čas jej neprítomnosti akýmkoľvek dostupným spôsobom*.”. Najvyšší súd Slovenskej republiky teda pripustil aj možnosť, že poberateľ príspevku na opatrovanie bude pracovať na plný úväzok, ak je starostlivosť o opatrovaného zabezpečená napríklad aj inými rodinnými príslušníkmi. Konkrétne uviedol, že cit.: „ *(...) pomoc, ktorú žalobcovi poskytujú jeho deti*

pri dohľade nad opatrovanou, nemožno považovať za dôvod na nepriznanie nároku na peňažný príspevok na opatrovanie. Je prirodzené, že rodinní príslušníci si navzájom pomáhajú a starajú sa v rámci svojich možností jeden o druhého, a to aj v takomto prípade. Aj tu sa správne orgány priklonili k formalistickému výkladu jednej z podmienok pre priznanie uvedeného príspevku, a to, že tento príspevok možno poskytnúť len jednej osobe. Avšak, v danom prípade by sa tento príspevok poskytoval iba žalobcovi, ktorý sa stará o svoju manželku. Deti mu v tom „iba" príležitostne pomáhajú." Dodal, že Najvyšší súd Slovenskej republiky v tomto rozhodnutí poukázal aj na to, že Súdny dvor Európskej únie v rozsudku v spojených veciach C-502/01 a C-31/02 konštatoval, že „ *(...) aj keď je peňažný príspevok na opatrovanie určený na krytie určitých nákladov spojených s odkázanosťou na starostlivosť, najmä nákladov týkajúcich sa poskytovania pomoci treťou osobou, a nie na vyrovnanie straty na zárobku oprávneného, predsa však vykazuje znaky, ktoré ho odlišujú od vecných dávok nemocenského poistenia. Po prvé sa peňažný príspevok na opatrovanie vypláca periodicky a jeho vyplácanie nezávisí ani od toho, či predtým vznikli určité výdavky, napr. na opatrovanie, a ani od toho, či boli predložené dôkazy o vzniknutých výdavkoch. Po druhé výška peňažného príspevku na opatrovanie je pevne stanovená a nezávislá od výdavkov, ktoré oprávnený skutočne vynaložil pri zabezpečení svojich denných životných potrieb. Po tretie má oprávnený pri použití peňažného príspevku na opatrovanie značnú mieru voľnosti. Peňažný príspevok na opatrovanie môže byť, ako nemecká vláda sama uviedla, použitý oprávnenou osobou na odmenenie rodinného príslušníka alebo osôb zo širšieho okolia, ktoré ho bezodplatne opatrujú. Peňažný príspevok na opatrovanie teda predstavuje finančnú podporu, ktorá umožňuje celkovo zlepšiť životný štandard osoby odkázanej na starostlivosť prostredníctvom vyrovnania dodatočných nákladov, ktoré sú spôsobené jej stavom."* Rovnako s odkazom na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. októbra 2008, sp. zn. 9Sžso/57/2008 uviedol, že celodenná starostlivosť o opatrovanú osobu cit.: „ *(...) nemôže znamenať vzdanie sa akéhokoľvek osobného života opatrujúcej osoby a nemôže znamenať ani také časové vymedzenie opatrovania, ktoré presahuje dennú únosnú mieru opatrovateľskej činnosti. Treba vziať zreteľ na skutočnosť, že ekvivalentom opatrovania je príspevok za opatrovanie, nie však odmena zodpovedajúca odpracovanej dobe*."

II.

7. Proti tomuto rozsudku podal žalovaný v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť.

8. Namietal, že krajský súd v konaní alebo pri rozhodovaní porušil zákon tým, že rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 440 ods. 1 písm. g/ SSP).

9. Žalovaný sa so závermi, ku ktorým dospel krajský súd, nestotožnil. Uviedol, že právne vzťahy pri poskytovaní peňažných príspevkov, a teda i peňažného príspevku na opatrovanie upravuje zákon č. 447/2008 Z.z., ktorý priznanie a poskytovanie tohto peňažného príspevku vzhľadom na jeho fakultatívnosť podmieňuje splnením všetkých zákonom stanovených podmienok, ktoré musia byť splnené tak na strane opatrovanej fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, ako aj osoby vykonávajúcej opatrovanie. V zmysle tohto zákona, účelom opatrovania je zabezpečiť každodenne v rozsahu 8-12 hodín denne, alebo viac ako 12 hodín denne pomoc opatrovanej fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím pri úkonoch sebaobsluhy, pri úkonoch starostlivosti o domácnosť a pri realizovaní sociálnych a vzdelávacích aktivít. Uvedenú pomoc je fyzická osoba (opatrovateľ) povinná zabezpečovať v rozsahu, na ktorý je opatrovaná osoba odkázaná. Peňažný príspevok na opatrovanie možno poskytovať len jednej fyzickej osobe, ktorá opatruje fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím; teda na účely poskytovania tohto príspevku môže opatrovanie vykonávať iba jedna fyzická osoba, okrem ustanovených výnimiek, napríklad keď si fyzická osoba, ktorá opatruje fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím zvyšuje kvalifikáciu štúdia popri zamestnaní, kombinovaného štúdia

a štúdia jednotlivých vyučovacích predmetov alebo formou externého štúdia a v čase svojej neprítomnosti z dôvodu zvyšovania kvalifikácie zabezpečí opatrovanie fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím inou fyzickou osobou (§ 40 ods. 15 zákona č. 447/2008 Z.z.). Ďalšia výnimka ustanovená v § 40 ods. 16 zákona sa týka situácie, keď fyzická osoba vykonávajúca opatrovanie bola v zdravotníckom zariadení alebo nevykonávala osobne opatrovanie z iných vážnych dôvodov dlhšie ako 30 dní, v čase trvania mimoriadnej situácie súvisiacej s COVID-19 dlhšie ako 150 dní, za podmienky, že zabezpečila opatrovanie fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím inou fyzickou osobou alebo sociálnou službou. To znamená, že len v týchto dvoch situáciách môže byť opatrovanie zabezpečované aj inou fyzickou osobou ako opatrovateľom. Zákon č. 447/2008 Z.z. umožňuje fyzickej osobe popri opatrovaní vykonávať zamestnanie len za splnenia podmienky, že jeho vykonávanie nebude v rozpore s účelom a rozsahom opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a mesačný (čistý) príjem z tohto zamestnania nepresiahne dvojnásobok životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, t. č. sumu 436,12 eur (od 01. júla 2021). Zdôraznil, že zámerom zákonodarcu pri ustanovení možnosti fyzickej osoby popri opatrovaní vykonávať zamestnanie bolo, že fyzická osoba bude vykonávať zamestnanie najmä v domácnosti opatrovanej fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, respektíve v čase, keď fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím nie je potrebné zabezpečiť pomoc pri činnostiach uvedených v prílohe č. 3 zákona č. 448/2008 Z.z., prípadne v čase, keď sa opatrovanej fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím poskytuje ambulantná sociálna služba v zariadení sociálnych služieb alebo navštevuje školské zariadene alebo školu. Samotné posúdenie podmienky zamestnania je v pôsobnosti príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, pričom každý prípad sa posudzuje individuálne, nakoľko na posúdenie tejto podmienky má okrem zohľadnenia všetkých relevantných skutočností týkajúcich sa zamestnania (miesto, čas a spôsob výkonu zamestnania), vplyv aj na druh zdravotného postihnutia, denný režim, potreby opatrovanej fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a rozsah odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby.

10. Mal preukázané, že p. Z. I. ako opatrovaná fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím mala stanovený najvyšší stupeň odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, t.j. VI. Podľa lekárskeho posudku odvolacieho orgánu z 27. marca 2020 „*Menovaná nie je spôsobilá si sama zabezpečovať základné potreby t.j. stravovať sa, udržiavať hygienu, užívať lieky, navštevovať lekárov a pod. Vzhľadom na vyššie uvedené zo psychiatrického hľadiska pacientka vyžaduje trvalú 24 hodinovú t.j. nepretržitú starostlivosť, opateru a dohľad zo strany druhej osoby. Nie je schopná plne autonómnej existencie.*“ Vzhľadom na uvedený stupeň odkázanosti bolo povinnosťou úradu práce zistiť, či pri stanovenom stupni odkázanosti VI. - s potrebou dohľadu, je možné, aby opatrovateľ mohol vykonávať zamestnanie, a či predmetné zamestnanie nie je v rozpore s účelom a rozsahom opatrovania. Rozsah opatrovania, ktorý bol ustanovený posudkovým lekárom v zmysle § 14 ods. 4 zákona č. 447/2008 Z.z. a podľa prílohy č. 3 zákona č. 448/2008 Z.z., úkony sebaobsluhy, pri ktorých je posudzovaná odkázanosť fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím na pomoc inej fyzickej osoby sú: stravovanie a pitný režim, vyprázdňovanie močového mechúra, vyprázdňovanie hrubého čreva, osobná hygiena, celkový kúpeľ, obliekanie, vyzliekanie, zmena polohy, sedenie a státie, pohyb po schodoch, pohyb po rovine, orientácia v prostredí, dodržiavanie liečebného režimu, potreba dohľadu. Ide o úkony potrebné zabezpečovať osobne, denne a počas celého dňa, ktoré majú byť vykonávané opatrovateľom, teda iba jednou fyzickou osobou, nie viacerými fyzickými osobami. Pri takto stanovenom rozsahu opatrovania, opatrovateľ musí byť cez deň k dispozícii opatrovanému, a to práve vtedy, keď to potrebuje. Účelom opatrovania nie je vykonanie stanoveného celkového rozsahu hodín bez ohľadu akých činností sa to týka, ale jeho účelom je denné zabezpečovanie primeranej starostlivosti, pričom rozsah hodín sa viaže na presne stanovené úkony uvedené v prílohe č. 3 zákona č. 448/2008 Z.z., ktoré je nutné zabezpečovať osobne a denne, respektíve každodenne počas celého dňa. Pani Z. I. nie je schopná samostatne vykonávať základné úkony sebaobsluhy, úkony starostlivosti o domácnosť a realizovať základné sociálne aktivity.

11. O skutočnosti, že opatrovanie má byť zabezpečované výlučne fyzickou osobou, t.j. opatrovateľom, to znamená, že opatrovanie je poskytované a zabezpečované len jednou osobou dokazuje i cielené prijatie novelizácie zákona č. 447/2008 Z.z. zákonom č. 191/2018 Z.z. z 13. júna 2018 s účinnosťou od 01. júla 2018, kde zákonodarca v ustanovení § 40 ods. 1 vložil slovo „osobne“, aby bolo z uvedeného nespochybniteľne a jednoznačne zrejmé, že v zmysle predmetného právneho predpisu sa stará o fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím len žiadateľ o peňažný príspevok na opatrovanie - opatrovateľ. Predmetnou novelou sa teda precizuje úprava peňažného príspevku na opatrovanie tým spôsobom, že fyzická osoba vykonávajúca opatrovanie túto činnosť musí vykonávať osobne. Vzhľadom k uvedenej skutočnosti a cieľu zákonodarcu sa žalovaný nestotožnil s odkazom krajského súdu na závery Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vyslovené v rozsudku z 26. septembra 2017, sp. zn. 9Sžsk/123/2017, nakoľko v tom čase nebola platná a účinná predmetná novela zákona. Zákonodarca ustanovením § 40 ods. 13 zákona č. 447/2008 Z.z. umožňuje, teda dáva i možnosť fyzickej osobe, ktorá opatruje fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím, vykonávať zamestnanie, avšak za taxatívne stanovených podmienok, to znamená, že musí byť splnená podmienka príjmu a zamestnanie nesmie byť v rozpore s účelom a rozsahom opatrovania. Každý zdravotný stav opatrovaného je iný, čím sa každé posúdenie stáva individuálnym, čo v konečnom dôsledku vyžaduje i individuálny prístup. Opätovne poukázal na samotné posúdenie podmienky zamestnania (zámerom zákonodarcu bolo vykonávať zamestnanie najmä v domácnosti opatrovanej - práca na doma, ekonomicko-účtovná činnosť, prekladateľstvo, telefonický operátor, krajčírske práce, výroba kvetov, administratívna podpora predaja, editorka fotografií a pod., vykonávať toto zamestnanie, v čase, keď fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím nie je potrebné zabezpečiť pomoc pri posudkom stanovených činnostiach, prípadne ak oddychuje a nie je potrebné zabezpečovať opatrovanie), ktoré je vysoko individuálne vzhľadom k druhu zdravotného postihnutia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, v tomto prípade p. Z. I. a jej denným potrebám vzhľadom na rozsah jej odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby. Rozsah opatrovania bol stanovený posudkovým lekárom, ktorý stanovil najvyšší stupeň odkázanosti na opatrovanie s potrebou dohľadu. V zmysle platných právnych predpisov pri takto stanovenom stupni odkázanosti s potrebou dohľadu, zamestnanie žalobkyne nie je v súlade s platnými právnymi predpismi, ktorými je naplnenie účelu opatrovania a splnenie rozsahu opatrovania s poukazom, že v čase výkonu zamestnania sa o p. Z. I. stará matka alebo sestra. Zákon neumožňuje, pri výkone zamestnania opatrovateľa, aby opatrovanie menovanej vykonávala a zabezpečovala ostatná rodina, pretože opatrovanie v zmysle platných taxatívne stanovených predpisov je povinná zabezpečiť osobne.

12. Stotožnil sa s názorom krajského súdu, že rodinní príslušníci si majú navzájom pomáhať a starať sa v rámci svojich možností jeden o druhého, avšak v predmetnom prípade rodinní príslušníci nahrádzali starostlivosť opatrovateľa - žalobkyne v čase, keď bola v zamestnaní, čo zákon neumožňuje. Zamestnanie opatrovateľa musí byť v súlade s podmienkami zákona, predmetné zamestnanie v zmysle platných právnych predpisov žalobkyne nie je v súlade so zákonom stanovenými podmienkami a potrebami opatrovaného. V zmysle ustanovenia § 40 ods. 3 zákona č. 447/2008 Z.z. je možné, aby opatrovanie vykonával i iný rodinný príbuzný alebo iná fyzická osoba, avšak opäť za splnenia zákonom stanovených podmienok. Peňažný príspevok na opatrovanie je dávkou sociálnej pomoci, ktorou sa kompenzuje odkázanosť fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím na každodennú pomoc opatrovateľov pri zabezpečovaní sebaobsluhy a starostlivosti o domácnosť. Nejedná sa o pracovno-právny vzťah, z ktorého by vyplýval nárok na dovolenku, PN, či OČR. V tejto súvislosti uviedol, že za účelom odľahčenia opatrovateľov a umožnenia im ísť napríklad na dovolenku, vybaviť si svoje záležitosti alebo jednoducho si len odpočinúť, nakoľko sa jedná o náročnú starostlivosť vykonávanú v priebehu celého roka, zákon umožňuje opatrovateľom, najviac 30 dní v kalendárnom roku, poskytovať peňažný príspevok na opatrovanie v plnej výške, bez nároku na jeho poskytovanie, ak opatrovanie fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím počas týchto dní bude zabezpečované poskytovaním

odľahčovacej služby. Ďalším prvkom, s cieľom odľahčiť opatrovateľov, je možnosť poskytovať predmetný peňažný príspevok aj v prípade, ak je opatrovanej fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím poskytovaná opatrovateľská služba v rozsahu nepresahujúcom 8 hodín mesačne.

13. Navrhol, aby Najvyšší správny súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

III.

14. Žalobkyňa sa ku kasačnej sťažnosti žalovaného vyjadrila podaním doručeným súdu dňa 30. augusta 2021.

15. V prvom rade poukázala na to, že opatrovaná osoba p. Z. I. dňa 22. augusta 2021 zomrela, o čom vo forme prílohy k predmetnému vyjadreniu doložila príslušný úmrtný list z 23. augusta 2021. V ďalšej časti vyjadrenia vyjadrila nesúhlas s dôvodmi uvedenými žalovaným v kasačnej sťažnosti, plne sa stotožnila so závermi, ku ktorým dospel krajský súd vrátane jeho odkazu na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. septembra 2017, sp. zn. 9Sžsk/123/2017.

16. Navrhla, aby Najvyšší správny súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť žalovaného zamietol.

Z odôvodnenia rozhodnutia

V.

18. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší správny súd“) ako súd kasačný (§ 11 písm. h/ SSP) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu postupom bez nariadenia pojednávania podľa § 455 SSP a dospel k záveru, že kasačná sťažnosť žalovaného nie je dôvodná a je potrebné ju zamietnuť.

19. – 32. *(pozn. body obsahujú citácie na vec sa vzťahujúcich právnych predpisov.)*

33. Najvyšší správny súd z obsahu súdneho spisu ako aj relevantnej časti administratívneho spisu žalovaného mal preukázané, že

- žalobkyňa žiadosťou z 12. augusta 2020 na predpísanom tlačive požiadala o *poskytnutie peňažného príspevku na opatrovanie*
- prvostupňový správny orgán (...) nevyhovel žiadosti žalobkyne o poskytnutie peňažného príspevku na opatrovanie
  (...)
- na odvolanie žalobkyne žalovaný ako druhostupňový správny orgán rozhodnutím (...) zamietol odvolanie žalobkyne a prvostupňové správne rozhodnutie z 11. septembra 2020 potvrdil
  (...)

34. Najvyšší správny súd po preskúmaní súdneho a pripojeného administratívneho spisu žalovaného konštatuje, že nezistil dôvod na to, aby sa odchýlil od logických argumentov a relevantných právnych záverov obsiahnutých v odôvodnení napadnutého rozsudku krajského súdu, ktoré vytvárajú dostatočné právne východiská pre ustálenie v rozsudku obsiahnutého záveru, preto sa s ním stotožňuje.

35. V prejednávanej veci nebolo sporné, že opatrovaná osoba p. Z. I. v rozhodnom období bola

osobou požívajúcou status osoby s ťažkým zdravotným postihnutím s mierou funkčnej poruchy 50 %; rovnako spornou nebola otázka týkajúca sa ustálenia stupňa odkázanosti podľa § 49 ods. 10 a 12 zákona č. 448/2008 Z.z. vrátane jeho prílohy č. 3 v spojení s § 14 ods. 4 zákona č. 447/2008 Z.z. Sporným však zostalo vyhodnotenie, či výkon zamestnania žalobkyne bráni naplneniu účelu a rozsahu opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, čo je jednou z podmienok na priznanie peňažného príspevku na opatrovanie.

36. Najvyšší správny súd v úvode poukazuje na to, že dôvody pre nepriznanie peňažného príspevku na opatrovanie môžu byť dané na strane osoby, ktorá má byť opatrovaná, ako aj na strane osoby, ktorá má opatrovať fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím. V prvom prípade môže ísť o dôvod spočívajúci v tom, že príjem fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím presahuje zákonom stanovenú hranicu príjmu, (...). V druhom prípade dôvody pre nepriznanie tohto typu peňažného príspevku môžu spočívať aj v osobe, ktorá má opatrovať fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím; (...).

37. Ďalší dôvod môže spočívať v tom, že fyzická osoba uprednostňuje svoje osobné aktivity na úkor výkonu riadneho opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, čo je v príkrom rozpore s § 39 ods. 2 zákona č. 447/2008 Z.z. a tiež s dikciou § 40 ods. 1 zákona č. 447/2008 Z.z. vymedzujúceho osobný rozmer opatrovania. Konkrétne sa môže jednať o prípad, kedy u tejto fyzickej osoby už v štádiu posudzovania jej žiadosti o priznanie predmetného peňažného príspevku nie sú / nemôžu byť objektívne splnené podmienky na jeho priznanie, keď s ohľadom na jej časové vyťaženie (napríklad v dôsledku výkonu zamestnania na plný pracovný úväzok) nie je naplnený účel opatrovania. Za tohto stavu je potom zákonom aprobovaný taký postup, ktorým príslušný orgán verejnej správy (príslušný úrad práce) žiadosti nevyhovie a peňažný príspevok na opatrovanie neprizná. Rovnako, ak by už v štádiu poberania príslušného peňažného príspevku (t.j. po skoršom vyhovení žiadosti a priznaní peňažného príspevku na opatrovanie) bola zistená táto skutočnosť, príslušný úrad práce rozhodne o odňatí a zastavení výplaty tohto (opakovaného) peňažného príspevku k určenému dátumu a o povinnosti jeho vrátenia.

38. V predmetnej veci žalovaný nepriznal žalobkyni peňažný príspevok na opatrovanie z dôvodu spočívajúcom v jej osobe s poukazom na výkon práce mimo miesta bydliska, denný rozsah práce, tiež potrebnú regeneráciu fyzických a psychických síl po práci a s tým spojenú nezlučiteľnosť s účelom a rozsahom opatrovania zdôrazňujúc pritom, že starostlivosť o opatrovanú osobu je potrebné zabezpečovať každodenne a počas celého dňa, teda opatrovateľ musí byť k dispozícií opatrovanej osobe vždy, keď to potrebuje.

39. V súvislosti s námietkou žalovaného, že opatrovanie je poskytované a zabezpečované osobne a len jednou osobou, čo dokazuje i cielené prijatie novelizácie zákona č. 447/2008 Z.z. zákonom č. 191/2018 Z.z. z 13. júna 2018 s účinnosťou od 01. júla 2018, keď zákonodarca v ustanovení § 40 ods. 1 vložil slovo „osobne“, aby bolo z uvedeného nespochybniteľne a jednoznačne zrejmé, že v zmysle predmetného právneho predpisu sa stará o fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím výlučne žiadateľ o peňažný príspevok na opatrovanie - opatrovateľ, najvyšší správny súd uvádza, že zákon č. 447/2008 Z.z. v § 40 ods. 1 počnúc 01. júlom 2018 na jednej strane zavádza osobný rámec opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, avšak i napriek tejto dikcii, na druhej strane, počíta aj s možnosťou, že ak si fyzická osoba, ktorá opatruje fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím zvyšuje kvalifikáciu formou štúdia popri zamestnaní, kombinovaného štúdia a štúdia jednotlivých vyučovacích predmetov alebo formou externého štúdia a v čase svojej neprítomnosti z dôvodu zvyšovania kvalifikácie zabezpečí opatrovanie fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím inou

fyzickou osobou, možno peňažný príspevok na opatrovanie poskytnúť (§ 40 ods. 15 zákona č. 447/2008 Z.z.). Rovnako podľa § 40 ods. 16 zákona č. 447/2008 Z.z. platí, že výška peňažného príspevku na opatrovanie sa zníži pomernou časťou za dni, počas ktorých bola fyzická osoba uvedená v odsekoch 3 a 4 v zdravotníckom zariadení alebo nevykonávala osobne opatrovanie z iných vážnych dôvodov dlhšie ako 30 dní. Peňažný príspevok na opatrovanie podľa prvej vety sa poskytne, ak fyzická osoba zabezpečí opatrovanie fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím inou fyzickou osobou alebo sociálnou službou, počas dní, za ktoré sa fyzickej osobe poskytuje peňažný príspevok na opatrovanie. Z uvedeného je teda zrejmé, že samotný zákonodarca počíta aj s možnosťou, že za určitých okolností a na určitý čas sa fyzická osoba vykonávajúca opatrovanie (poberajúca peňažný príspevok na opatrovanie) môže dať pri tejto činnosti zastúpiť inou fyzickou osobou.

40. Takisto zákonodarca nevylučuje možnosť fyzickej osoby vykonávajúcej opatrovanie vykonávať zamestnanie za predpokladu, že jej mesačný príjem z tohto zamestnania nie je vyšší ako dvojnásobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu ustanoveného osobitným predpisom (§ 2 písm. a/ zákona č. 601/2003 Z.z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov) a súčasne, že vykonávanie zamestnania nie je v rozpore s účelom a rozsahom opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím (§ 40 ods. 13 zákona č. 447/2008 Z.z.). Z uvedeného ustanovenia explicitne nevyplýva, že by sa malo jednať výlučne o výkon zamestnania v domácom prostredí (napríklad ekonomicko-účtovná činnosť, prekladateľstvo, telefonický operátor, krajčírske práce, výroba kvetov, administratívna podpora predaja, editorka fotografií a pod. a navyše toto zamestnanie vykonávať v čase, keď fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím nie je potrebné zabezpečiť pomoc pri posudkom stanovených činnostiach, prípadne ak oddychuje a nie je potrebné zabezpečovať opatrovanie), tak ako to prezentoval žalovaný v podanej kasačnej sťažnosti.

41. Najvyšší správny súd mal preukázané, že v tomto konkrétnom prípade žalobkyňa dňa 12. augusta 2020 požiadala o priznanie peňažného príspevku na opatrovanie p. Z. I.. V administratívnom spise žalovaného sa nachádza založená dohoda o pracovnej činnosti z 24. mája 2020 uzatvorená medzi obchodnou spoločnosťou NEW YORK, s.r.o. ako zamestnávateľom a žalobkyňou ako zamestnankyňou na dobu určitú (od 25. mája 2020 do 31. decembra 2020) s dohodnutým druhom práce - čašníčka a s dohodnutým rozsahom pracovného času do 10 hodín týždenne, podľa potreby zamestnávateľa. V administratívnom spise žalovaného sa tiež nachádza potvrdenie zamestnávateľa žalobkyne zo 16. októbra 2020 o tom, že pracovný čas žalobkyne je flexibilný, maximálne dve hodiny denne s tým, že podľa potreby má žalobkyňa možnosť opustiť miesto výkonu práce. Z príslušného potvrdenia ďalej vyplýva, že žalobkyňa v mesiaci august 2020 odpracovala 21 dní, pondelok až piatok v čase od 11:00 do 12:00 hod. a v mesiaci september 2020 odpracovala 20 dní, pondelok až piatok v čase od 11:00 do 12:00 hod. Rovnako bola nespornou tá skutočnosť, že cesta do práce a z práce trvá žalobkyni maximálne tri minúty autom (overiteľné na základe verejne dostupného zdroja; pozn. súdu), počas neprítomnosti žalobkyne sa o opatrovanú fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím starala matka žalobkyne, alebo sestra žalobkyne. Tiež bol nesporne ustálený záver o zdravotnom stave opatrovanej fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím plynúci z lekárskeho posudku z 27. marca 2020, ktorý i na účely tohto konania zostal v platnosti, a v ktorom bol u opatrovanej osoby konštatovaný pokles kognitívnych funkcií, inkontinencia moču 3. stupeň, závažný pokles sebaobslužnosti až straty možnosti autonómnej existencie, stav bol psychiatrom klasifikovaný ako počínajúca demencia s nutnosťou 24 hodinovej starostlivosti a dohľadu; rovnako bolo zistené pokročilé degeneratívne postihnutie pohybového aparátu, chrbtice a pod.

42. S ohľadom na takto nesporne zistené skutočnosti najvyšší správny súd zastáva názor, že žalovaný nepostupoval správne, keď žalobkyni nepriznal peňažný príspevok na opatrovanie výlučne z

dôvodu, že žalobkyňou vykonávané zamestnanie (súd podotýka, že v marginálnom rozsahu) je v rozpore s účelom a rozsahom opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím. Podľa názoru najvyššieho správneho súdu, to, či je práca vykonávaná v domácom prostredí, alebo sa jedná o typický výkon práce v pracovnom prostredí na účely rozhodovania o peňažnom príspevku na opatrovanie nie je rozhodujúce; rozhodujúcim je, či výkon konkrétneho zamestnania je v súlade s účelom a rozsahom opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, tak ako to predpokladá už vyššie zmieňované ustanovenie § 40 ods. 13 zákona č. 447/2008 Z.z. Za týmto účelom je potom žiaduce zo strany príslušného úradu práce vyhodnocovať zamestnanie opatrovateľa prísne individuálne berúc zreteľ na okolnosti konkrétneho prípadu a situáciu opatrovateľa a opatrovaného s tým, že ako určité hodnotiace kritérium by mohla predstavovať povaha a charakter konkrétneho zamestnania, to, či má opatrovateľ dohodnutý trvalý pracovný pomer, alebo pracovný pomer na kratší pracovný čas, pevne stanovený pracovný čas, alebo flexibilne stanovený pracovný čas, alebo či vykonáva prácu na základe jednej z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru (dohoda o vykonaní práce, dohoda o pracovnej činnosti a dohoda o brigádnickej práci študentov). Týmto kritériom môže byť aj vzdialenosť od zamestnávateľa, respektíve od miesta výkonu práce (za predpokladu, že sídlo zamestnávateľa a miesto výkonu práce sú rozdielne). Výkon zamestnania v domácom prostredí nie je teda jedinou a výlučnou formou ako vhodne prepojiť zamestnanie s opatrovateľskou činnosťou.

43. Je potrebné si zároveň uvedomiť, že peňažný príspevok na opatrovanie je sociálna dávka, ktorú nemožno považovať za náhradu príjmu. Navyše, samotné priznanie tohto druhu peňažného príspevku je limitované takým spôsobom, že mesačný príjem z tohto zamestnania nemôže byť vyšší ako dvojnásobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu ustanoveného osobitným predpisom (§ 2 písm. a/ zákona č. 601/2003 Z.z. o životnom minime a o zmene a doplnení niektorých zákonov), z ktorého dôvodu možno pozitívne hodnotiť, že žalobkyňa prejavila snahu popri výkone opatrovateľskej činnosti si zvýšiť príjem aj inou formou než možným a výlučným poberaním peňažného príspevku na opatrovanie. V súvislosti s poukazom žalovaného na to, že zdravotný stav opatrovanej fyzickej osoby si vyžadoval trvalú 24 hodinovú, t.j. nepretržitú starostlivosť, opateru a dohľad zo strany druhej osoby, a teda nie je schopná plne autonómnej existencie za súčasného konštatovania, že starostlivosť o opatrovanú osobu je potrebné zabezpečovať každodenne a počas celého dňa, teda opatrovateľ musí byť k dispozícií opatrovanej osobe vždy, keď to potrebuje, najvyšší správny súd uvádza, že vyžadovanie nepretržitej 24 hodinovej starostlivosti o fyzickú osobu s ťažkým zdravotným postihnutím výlučne zo strany opatrovateľa nie je objektívne možné a v ľudských silách. Celodenná starostlivosť o opatrovanú osobu „*nemôže znamenať vzdanie sa akéhokoľvek osobného života opatrujúcej osoby a nemôže znamenať ani také časové vymedzenie opatrovania, ktoré presahuje dennú únosnú mieru opatrovateľskej činnosti. Treba vziať zreteľ na skutočnosť, že ekvivalentom opatrovania je príspevok za opatrovanie, nie však odmena zodpovedajúca odpracovanej dobe.*“ (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. októbra 2008, sp. zn. 9Sžso/57/2008). Navyše podľa názoru najvyššieho správneho súdu bol v danom prípade účel opatrovania vychádzajúci z vyššie citovaného § 39 ods. 2 zákona č. 447/2008 Z.z. naplnený, keďže o opatrovanú fyzickú osobu bolo v čase (krátkej) neprítomnosti žalobkyne náležite postarané zo strany sestry žalobkyne, čo napokon potvrdil aj samotný žalovaný v napadnutom rozhodnutí zo 14. decembra 2020. Samozrejme iná situácia by nastala, ak by žalobkyňa ponechala opatrovanú fyzickú osobu i napriek deklarovanému nepriaznivému zdravotnému stavu a k tomu zodpovedajúcej nepretržitej starostlivosti bez akéhokoľvek dozoru, čo sa však v danom prípade nestalo.

44. Najvyšší správny súd v tomto zmysle uvádza, že (...) základom interpretácie a aplikácie článku 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je zabezpečenie materiálneho a nie formálneho právneho štátu. Základnou premisou materiálneho právneho štátu sa prezentuje všeobecná záväznosť práva pre

všetkých. To znamená, že štátne orgány, orgány územnej samosprávy, právnické osoby s právomocou rozhodovania o právach a povinnostiach, ako aj každý jednotlivec musí konať tak, ako určuje právny poriadok. V tejto súvislosti najvyšší správny súd dopĺňa, že orgány štátu, ako aj iné právnické subjekty realizujúc svoju rozhodovaciu právomoc sú teda pri výkone svojej moci povinné postupovať v zmysle článku 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, avšak s tým, že viazanosť štátnych orgánov zákonom v zmysle článku 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení. Predmetné ustanovenie nepredstavuje iba viazanosť štátnych orgánov textom, ale aj zmyslom a účelom zákona (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 01. júla 2008, sp. zn. III. ÚS 341/07). Ústavný súd Slovenskej republiky princíp materiálneho právneho štátu prezentoval v právnom názore: „*V právnom štáte, v ktorom sú ako neoddeliteľné súčasti okrem iných stelesnené princípy, ako sú právna istota a spravodlivosť (princíp materiálneho právneho štátu), čo možno spoľahlivo vyvodiť z čl. 1 ústavy, sa osobitný dôkaz kladie na ochranu tých práv, ktoré sú predmetom jej úpravy. Povinnosťou všetkých štátnych orgánov je zabezpečiť reálnu možnosť ich uplatnenia tými subjektmi, ktorými boli priznané*“ (ÚS 7/1999, Nález z 22. septembra 1999. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1999, s. 365; zhodne I. ÚS44/1999, Nález z 13. októbra 1999. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1999, s. 382). Judikatúra ústavného súdu tiež kladie dôraz na to, že v súlade s článkom 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky s uplatňovaním princípu právnej istoty v právom štáte sa spája požiadavka všeobecnosti, platnosti, trvácnosti, stability, racionálnosti a spravodlivého obsahu právnych noriem; medzi ústavné princípy vlastné právnemu štátu patrí aj zákaz svojvôle v činnosti štátnych orgánov, ako aj zásada primeranosti, respektíve proporcionality (m. m. PL. ÚS 1/04). Ďalej z článku 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou. Vplyvom ústavy dochádza k vsunutiu jej obsahovo-hodnotových vlastností do všeobecných pojmov zákona tak, aby bol zabezpečený ústavne konformný výklad. Požiadavka na ústavne konformnú aplikáciu a výklad zákona je súčasťou zákonnosti rozhodnutia ako individuálneho správneho aktu. Dikcia zákona nemôže byť interpretovaná izolovane, mimo zmyslu a účelu zákona, cieľa právnej regulácie, ktorý zákon sleduje.

45. Možno tiež v tejto súvislosti poukázať na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 08. decembra 2010, sp. zn. I. ÚS 306/2010, podľa ktorého cit.: „ *(...) Orgánom verejnej moci a predovšetkým súdom nemožno tolerovať pri interpretácii zákonných ustanovení prílišný formalistický postup, ktorý vedie k zjavnej nespravodlivosti. Všeobecný súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale môže a musí sa od neho odchýliť pokiaľ to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z ústavnoprávnych princípov. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov teda nemožno opomínať ich účel a zmysel, ktorý nie je vyjadrený len v slovách a vetách toho-ktorého zákonného predpisu, ale i v základných princípoch právneho štátu.*“ (v obdobnom zmysle pozri tiež nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 31. augusta 2017, sp. zn. I. ÚS 155/2017). (...)

46. V každom jednotlivom prípade je nevyhnutné vychádzať z individuálnych rozmerov každého jednotlivého prípadu, ktoré sú založené na konkrétnych skutkových okolnostiach a zisteniach. Mnohé prípady a ich špecifické okolnosti môžu byť častokrát atypické, čo však nemôže všeobecné súdy zbaviť povinnosti urobiť všetko pre to, aby každá prejednávaná vec mohla byť vyriešená - cez prizmu idey materiálneho chápania právneho štátu - t.j. spravodlivo. Viazanosť štátnych orgánov zákonom v zmysle menovaného článku 2 ods. 2 totiž neznamená výlučnú a bezpodmienečnú nevyhnutnosť doslovného gramatického výkladu aplikovaných zákonných ustanovení. Ustanovenie článku 2 ods. 2 nepredstavuje iba viazanosť štátnych orgánov textom, ale aj zmyslom a účelom zákona (nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 01. júla 2008, sp. zn. III. ÚS 341/07), „*Přílišný formalismus při výkladu právních*

norem vedoucí k extrémně nespravedlivému závěru pak znamená porušení základních práv“ (nález Ústavného súdu Českej republiky z 21. októbra 2008, sp. zn. IV. ÚS 1735/07).

47. V tomto smere najvyšší správny súd uvádza, že ani samotný zákonodarca z pochopiteľných dôvodov nemôže relevantným spôsobom reagovať na všetky situácie, ktoré vo svojej individuálnej rovine odhaľuje a odkrýva až samotný život. Je preto úlohou súdu, aby aj vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu vyhodnotil, či striktná aplikácia právnej normy, respektíve právnych noriem na konkrétny prípad sa nepribližuje už k hranici prílišného formalizmu a lipnutí na bezpodmienečnom dodržiavaní právnej normy, ktorá je vzdialená od reálneho života a jeho rôznorodých foriem, ktoré so sebou sám život prináša. Podľa názoru najvyššieho správneho súdu krajský súd správne rozhodol, keď správnej žalobe vyhovel a napadnuté rozhodnutie žalovaného zo 14. decembra 2020 zrušil a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie.

48. Vzhľadom na vyššie uvádzané skutočnosti, najvyšší správny súd námietky žalovaného uvedené v kasačnej sťažnosti vyhodnotil ako nedôvodné, keďže tieto neboli spôsobilé spochybniť vecnú správnosť napadnutého rozhodnutia krajského súdu. Z týchto dôvodov potom najvyšší správny súd kasačnú sťažnosť podľa § 461 SSP ako nedôvodnú zamietol.

61/2023 ZNSS

Kľúčové slová: azyl; utečenec sur place/utečenec na mieste

Prejudikatúra: 1 Sža 5/2007

Vzťah k právnej úprave: § 8 zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle; Kapitola II - Všeobecné zásady pre udelenie statusu utečenca, výklad pojmu „utečenci na mieste"; Kritériá a postupy pri udeľovaní statusu utečenca podľa Konvencie z r. 1951 a podľa Protokolu z r. 1967 o postavení utečencov (Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov, Ženeva, január 1992)

Právna veta

I. Pod pojmom „utečenec sur place" / utečenec na mieste sa obvykle rozumie taká osoba, ktorá sa stala utečencom v dôsledku okolností novo vzniknutých v jej vlasti v čase jej neprítomnosti. Cudzinec teda bude v esenciálne totožnej situácii, pokiaľ sa práve uplatňovaním svojich základných ľudských práv a slobôd mimo svojej vlasti vystaví riziku postihu štátnou mocou svojej vlasti pre prípad svojho návratu.

II. Pokiaľ však prípad žiadateľa o azyl nenasvedčuje tomu, že sa uplatňovaním svojich základných ľudských práv a slobôd mimo svoju vlasť vystavil riziku postihu štátnou mocou svojej vlasti pre prípad svojho návratu, nie je možné takéhoto žiadateľa považovať za utečenca sur place/ na mieste.

[rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Sak 1/2023 z 30. marca 2023: predsedníčka senátu JUDr. Elena Berthotyová, PhD. (sudkyňa spravodajkyňa), sudcovia JUDr. Marián Trenčan a prof. JUDr. Juraj Vačok, PhD.]

Vymedzenie veci

Konanie na správnom orgáne

1. Žalovaný rozhodnutím ČAS: MU-PO-114-32/2021-Ž zo dňa 26.07.2022, (ďalej len „preskúmavané rozhodnutie") podľa § 13 ods. 1 zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o azyle alebo ZoA") neudelil sťažovateľovi azyl a podľa § 13c ods.4 a § 20 ods. 4 ZoA mu neposkytol doplnkovú ochranu.

2. V dôvodoch rozhodnutia žalovaný uviedol, že žalobca požiadal dňa 06.03.2022 pred pracovníkmi Oddelenia azylu Policajného zboru Humenné o udelenie azylu alebo o poskytnutie doplnkovej ochrany na území SR z dôvodu obáv z vyšetrovania a prípadne aj mučenia marockými štátnymi orgánmi po návrate do Maroka, lebo na Ukrajine bol podozrievaný, že spolupracuje s radikálnymi organizáciami. Za účelom zdôvodnenia jeho žiadosti s ním bol dňa 22.03.2022 vykonaný vstupný pohovor a dňa 08.04.2022 a 21.06.2022 aj doplňujúce pohovory, pri ktorých uviedol, že v minulosti nemal v krajine pôvodu žiadne problémy, nemal problémy so žiadnymi bezpečnostnými či inými zložkami štátu, nebol nikým prenasledovaný ani nikdy trestne stíhaný a nebol členom žiadnej politickej strany alebo hnutia.

7. Podľa žalovaného je z výpovede žalobcu zrejmé, v krajine pôvodu nikdy nečelil problémom zo strany štátu či neštátnych pôvodcov. Maroko opustil legálne, za účelom štúdia v zahraničí. Z informácií Rakúskeho federálneho úradu pre integráciu a azyl k Maroku z novembra 2021 zistil, že podanie žiadosti o azyl v zahraničí nie je trestným činom a marocké orgány ho nepovažujú za prejav opozičných nálad.

8. V zmysle správ o krajine pôvodu, v prípade Maroka, kde sa síce prípady mučenia a iného krutého, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania a trestania ojedinele vyskytujú, nemožno však podľa žalovaného konštatovať, že by sa tak konalo so súhlasom marockých úradov. V daných prípadoch ide zväčša o individuálne zlyhania, voči ktorým je možné podať sťažnosť prostredníctvom inšpekčných a kontrolných orgánov.

9. Na základe posúdenia žiadosti a všetkých relevantných informácií, dospel žalovaný vo svojom rozhodnutí k záveru, že krajinu pôvodu opustil žalobca bez toho, že by tam bol alebo v prípade návratu mohol byť prenasledovaný z dôvodu jeho rasy, národnosti, náboženského alebo politického presvedčenia, alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine, alebo za uplatňovanie politických práv a slobôd tak, ako je to uvedené v § 8 zákona o azyle.

10. Žalovaný ďalej podľa ust. § 13a Zákona o azyle posudzoval, či žalobca spĺňa podmienky pre poskytnutie doplnkovej ochrany. V rozhodnutí uviedol, že pre potreby komplexného a objektívneho posúdenia žiadosti žalobcu o udelenie azylu alebo o poskytnutie doplnkovej ochrany na území SR dňa 10.03.2022, si v súlade s ust. § 19a ods. 10 zákona o azyle vyžiadal stanovisko Slovenskej informačnej služby a Vojenského spravodajstva. Dňa 04.04.2022 mu bolo pod č. p. SIS-69/76-V-42-2/2022-S doručené príslušné stanovisko Slovenskej informačnej služby, s ktorým sa oboznámil a ktoré v plnej miere a explicitne korešponduje s obsahom ust. § 13c ods. 4 písm. d/ zákona o azyle. V rozhodnutí skonštatoval, že nakoľko uvedené stanovisko s predmetnou informáciou podlieha utajeniu v zmysle zákona o ochrane utajovaných skutočností, nie je súčasťou spisového materiálu žalobcu o udelenie azylu alebo o poskytnutie doplnkovej ochrany na území SR, ale je evidované v osobitnej evidencii utajovaných skutočností na migračnom úrade. Doplnkovú ochranu žalovaný podľa ust. § 13c ods. 4 písm. d/ a § 20 ods. 4 zákona o azyle žalobcovi neposkytol.

Konanie na krajskom súde

11. Žalobca podal proti rozhodnutiu žalovačného na Krajský súd v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“) správnu žalobu vo veci azylu podľa Štvrtej hlavy Tretej časti zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „S. s. p.“), namietajúc nesprávne posúdenie veci, nepreskúmateľnosť rozhodnutia pre nezrozumiteľnosť alebo nedostatok dôvodov a taktiež namietal, že došlo k podstatnému porušeniu ustanovení o konaní pred orgánom verejnej správy, ktoré mohlo mať za následok vydanie nezákonného rozhodnutia alebo opatrenia vo veci samej.

12. Krajský súd napadnutým rozsudkom rozhodnutie žalovaného vo výroku 2., ktorým žalovaný neposkytol doplnkovú ochranu žalobcovi podľa § 191 ods. 1 písm. d/ zákona č. 162/2015 Z. z. zrušil a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie. Vo zvyšnej časti žalobu zamietol. Žalobcovi nepriznal právo na náhradu trov konania.

13. Krajský súd poukázal vo vzťahu k dôvodom udelenia azylu, že žalobca uviedol, že mu hrozí prenasledovanie a mučenie marockými štátnymi orgánmi z dôvodu jeho vyšetrovania na Ukrajine pre podozrenie na napojenie sa na radikálne skupiny a organizácie. Krajský súd sa plne stotožnil s argumentáciou žalovaného v tom, že aktivity, z ktorých mal byť žalobca na Ukrajine podozrivý, sa

považujú za trestný čin nielen na Ukrajine, ale rovnako v Slovenskej republike a aj v Maroku a táto skutočnosť sama o sebe nemôže byť argumentom preukazujúcim a napĺňajúcim prenasledovanie.

14. Z uvedeného podľa krajského súdu rezultuje, že žalobca v krajine pôvodu pred jej opustením nečelil žiadnemu konaniu, ktoré by mu spôsobovalo vážne porušovanie základných ľudských práv alebo súbehu rôznych takých opatrení, ktoré by ho postihovali podobným spôsobom, tzn. nečelil žiadnemu fyzickému ani psychickému násiliu, žiadnym diskriminačným opatreniam, trestu či trestnému konaniu a pod., a neexistujú objektívne dôvody konštatovať, že by mu akákoľvek forma prenasledovania podľa definície ust. § 2 písm. d/ zákona o azyle v prípade návratu do krajiny pôvodu mohla hroziť, a to či už zo strany štátu alebo neštátnych aktérov, pre jeho pôsobenie mimo krajiny pôvodu.

Konanie na kasačnom súde

16. Proti rozsudku krajského súdu sťažovateľ v zákonnej lehote podal kasačnú sťažnosť z dôvodu podľa § 440 ods. 1 písm. g/ S. s. p., t. j. krajský súd rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci.

17. Sťažovateľ v nasledujúcich sťažnostných bodoch v súlade s § 445 ods. 1 písm. c/ S. s. p. najmä uviedol, že krajský súd:

- nesprávne právne posúdil vec, keď uviedol, že v prípade sťažovateľa ani jeden z predpokladov udelenia azylu nebol ani potvrdený a vychádzajúc z jeho výpovedí pred správnym orgánom, z ničoho nemožno samotnú existenciu obáv z prenasledovania ani vydedukovať. Sťažovateľ tvrdí, že v Maroku je všeobecne známe, že Marocké kráľovstvo presadzuje nekompromisnú politiku boja proti terorizmu a radikalizmu (...) Má za to, že krajský súd, ale ani žalovaný sa dostatočne nezaoberali skutočnosťou, že do rodičovského domu sťažovateľa v Maroku prišli príslušníci polície a od rodinných príslušníkov sťažovateľa zisťovali, kde sa sťažovateľ nachádza. Je toho názoru, že polícia v Maroku nezisťuje informácie, resp. nedohľadáva všetkých marockých občanov, ktorí opustili Maroko, resp. ktorí požiadali o azyl v inej krajine. Fakt, že polícia prišla opakovane ku sťažovateľovej rodine domov dokazuje, že štátne bezpečnostné orgány majú informácie o vyšetrovaní sťažovateľa na Ukrajine pre jeho údajné kontakty s radikálnymi skupinami a že „majú o neho záujem",
- zastáva názor, že azylový prípad sťažovateľa je prípadom žiadosti o azyl sur place, vychádzajúc z toho, že jeho vyšetrovanie z možného kontaktu s radikálnymi organizáciami začalo až po opustení krajiny pôvodu, keď sa na Ukrajine ako študent nevedomky stretával s rozličnými študentmi, ktorí boli neskôr stíhaní za spoluprácu s radikálnymi organizáciami. V prípade núteného návratu do Maroka, následne pramení sťažovateľova obava z možného vyšetrovania kontaktov sťažovateľa na Ukrajine a podľa sťažovateľa aj z vysoko pravdepodobného mučenia bezpečnostnými orgánmi krajiny pôvodu, ktoré sú práve takýmto konaním voči podozrivým z radikalizmu v Maroku známe. Je toho názoru, že sťažovateľovi v prípade návratu do krajiny pôvodu hrozí prenasledovanie štátnou mocou z politických dôvodov v zmysle § 8 zákona o azyle a preto spĺňa základnú podmienku ako predpoklad udelenia azylu, a tou je existencia opodstatnených obáv z prenasledovania z politických dôvodov,
- (...)
- (...)

- sťažovateľ navrhol napadnutý rozsudok vo výroku II. o zamietnutí žaloby proti rozhodnutiu žalovaného v časti neudelenia azylu žalovaným sťažovateľovi zmeniť tak, že rozhodnutie žalovaného v časti neudelenia azylu zrušuje a vec sa vracia žalovanému na ďalšie konanie.

18. Žalovaný vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti navrhol, aby kasačný súd kasačnú sťažnosť zamietol.

Z odôvodnenia rozhodnutia

Právne závery kasačného súdu

28. Predmetom preskúmania je rozsudok krajského súdu, ktorým bola zamietnutá žaloba sťažovateľa proti rozhodnutiu žalovaného, ktorý podľa § 13 ods. 1 zákona o azyle neudelil sťažovateľovi azyl. Primárnym dôvodom neudelenia azylu sťažovateľovi bolo nesplnenie relevantných podmienok pre udelenie azylu v zmysle zákona o azyle.

29. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (...) dospel k záveru, že kasačná sťažnosť nie je dôvodná.

30. (...) Žalovaný uzavrel, že z výpovede sťažovateľa je zrejmé, že v krajine pôvodu nikdy nečelil absolútne žiadnym problémom zo strany štátu či neštátnych subjektov. Ako uviedol, Maroko opustil legálne za účelom štúdia v zahraničí. Podľa informácií Rakúskeho federálneho úradu pre integráciu a azyl k Maroku z novembra 2021 bolo zistené, že podanie žiadosti o azyl v zahraničí nie je trestným činom a marocké orgány ho nepovažujú za prejav opozičných nálad. Dôvody sťažovateľa podľa žalovaného nezakladajú relevantný dôvod na udelenie azylu podľa § 8 zákona o azyle, nakoľko nebolo objektívne preukázané, že by mali priamu súvislosť s jeho rasou, národnosťou, náboženským alebo politickým presvedčením. S takýmto záverom sa stotožnil aj krajský súd, keď uviedol, že udelenie azylu na území Slovenska je spojené so splnením taxatívne uvedených podmienok v ustanovení § 8 zákona o azyle, t. j. v prípade žiadateľa o azyl musia byť preukázané opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov, z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine, prenasledovania za uplatňovanie politických práv a slobôd a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do tohto štátu, alebo je v krajine pôvodu prenasledovaný za uplatňovanie politických práv a slobôd. Krajský súd sa plne stotožnil s argumentáciou žalovaného v tom, že aktivity, z ktorých mal byť žalobca na Ukrajine podozrivý, sa považujú za trestný čin nielen na Ukrajine, ale rovnako v Slovenskej republike a aj v Maroku a táto skutočnosť sama o sebe nemôže byť argumentom preukazujúcim a napĺňajúcim prenasledovanie.

31. Krajský súd poukázal na to, že za účelom objektívneho posúdenia žiadosti sťažovateľa žalovaný využil informácie z databázy migračného úradu ku krajine pôvodu Maroko, č. p.: MU-ODZS-2022/000225-002 zo dňa 28.02.2022 a MU-ODZS-2022/000225-004 zo dňa 23.05.2022, ako aj informácie z verejne dostupných zdrojov, ktoré opodstatnenosť obáv žalobcu vyvracajú. Informácie, ktoré si v rámci konania zadovážil, síce ojedinelý výskyt prípadov mučenia alebo ponižujúceho zaobchádzania potvrdzujú, nemožno však konštatovať, že by sa tak konalo so súhlasom marockých úradov. V daných prípadoch ide zväčša o individuálne zlyhania, voči ktorým je možné podať sťažnosť prostredníctvom inšpekčných a kontrolných orgánov.

32. Z rozsudku Najvyššieho správneho súdu SR z 26. 3. 2008, sp. zn. 2Azs 71/2006 - 82 k požiadavkám na informácie o krajine pôvodu vyplýva, že: „*Správny orgán rozhodujúci o žiadosti o*

udelenie azylu v zmysle zákona o azyle pri používaní informácií o krajinách pôvodu musí dodržiavať nasledujúce pravidlá: Informácie o krajine pôvodu musia byť v maximálnej možnej miere (1) relevantné, (2) dôveryhodné a vyvážené, (3) aktuálne a overené z rôznych zdrojov, a (4) transparentné a dohľadateľné, t. j. s uvedením zdroja, z ktoré správny orgán čerpal. Dôveryhodnosť informácií o krajine pôvodu je potrebné posudzovať s ohľadom na autoritu a povesť autorov správy, serióznosť vykonaných šetrení, nadväznosť a súvislosť záverov a skutočnosť, či uvedené tvrdenia sú potvrdené aj inými zdrojmi. Pokiaľ sa situáciou v krajine pôvodu zaoberá väčší počet správ, je nevyhnutné uprednostniť tie, ktoré sa zaoberajú stavom ľudských práv v krajine pôvodu a priamo uvádzajú okolnosti rozhodné pre posúdenie reálnosti hrozby neľudského či krutého zaobchádzania. Relevantnosť a váha správy bude závisieť od toho, do akej miery sa priamo venuje otázkam posudzovaným v danom konaní. Správe, ktorá vo všeobecnosti opisuje socioekonomické podmienky v krajine pôvodu a nepojednáva o špecifických otázkach, ktoré musia byť v konaní objasnené, potom bude spravidla priznaná menšia váha."

33. Najvyšší správny súd SR zastáva názor, že v posudzovanej veci požiadavky kladené citovaným rozhodnutím na informácie o krajine pôvodu, z ktorých žalovaný vychádzal, boli splnené.

34. Najvyšší správny súd SR tiež pripomína, že v azylových veciach treba v prípade skúmania odôvodnenosti strachu z prenasledovania v zmysle § 8 zákona o azyle aplikovať test „primeranej pravdepodobnosti": „*Primeraná pravdepodobnosť nežiaduceho dôsledku návratu do krajiny pôvodu (...) je daná vtedy, ak býva tento dôsledok v prípadoch obdobných prípadu žiadateľa nie ojedinelý. Neznamená to, že pravdepodobnosť, že nežiaduci dôsledok nastane, musí byť nutne vyššia ako pravdepodobnosť, že nenastane (tzn. že test „primeranej pravdepodobnosti" predstavuje nižší dôkazný štandard ako v civilných veciach) [tým menej to znamená, že v prípade návratu do krajiny pôvodu musí byť nastanie nežiaduceho dôsledku prakticky isté (tzn. že test „primeranej pravdepodobnosti" predstavuje a fortiori aj nižší dôkazný štandard ako štandard „nad všetku pochybnosť" v trestných veciach)], ale to, že k nežiaducemu dôsledku v prípadoch obdobných prípadu žiadateľa dochádza natoľko často, že s ním ten, komu taký následok hrozí, musí počítať ako s celkom bežným javom, a nie ako s javom iba výnimočným.*"

35. Za účelom vyhodnotenia opodstatnenosti obáv sťažovateľa z prípadného mučenia a násilného prinútenia k nejakému priznaniu žalovaný zabezpečil aktuálne informácie o krajine pôvodu, ktoré túto opodstatnenosť obáv nepotvrdzujú, naopak ju vyvracajú. Za danej situácie, keď zo správ, z ktorých žalovaný vychádzal zreteľne vyplýva, že v zmysle správy Ministerstva zahraničných vecí za rok 2021, marocká ústava zakazuje mučenie a iné kruté neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie. Polícia môže zatknúť jednotlivca až po vydaní ústneho alebo písomného príkazu prokurátora. Zákon poskytuje právo na spravodlivý a verejný proces a právnu pomoc. Vládne inštitúcie a mimovládne organizácie dostávali síce aj v roku 2021 správy o zlom zaobchádzaní vo väzbe, mučení, ale tieto v posledných rokoch klesali a podľa vlády bolo zaznamenaných 385 obvinení zo zlého zaobchádzania zo strany polície, v priebehu troch rokov bolo na prokuratúru podaných 8 sťažností pre podozrenie z mučenia a ponižujúceho zaobchádzania. Správy o zlom zaobchádzaní sa najčastejšie vyskytli vo vyšetrovacej väzbe alebo pri zásahu proti demonštrantom. V roku 2019 Výbor OSN pre ľudské práva zablahoželal Maroku k jeho úsiliu bojovať proti mučeniu vo väzbe a k prijatiu zákona o národnom mechanizme na predchádzanie mučenia v roku 2018. Samotný sťažovateľ pri doplňujúcom pohovore uviedol, že zo svojho okolia nepozná nikoho, kto by bol po návrate do Maroka mučený, aby sa priznal k nejakému členstvu k radikálnej organizácii, ale údajne je medzi obyvateľmi Maroka rozšírené, že v niektorých prípadoch k tomu dochádza. Podľa žalovaného v prípade Maroka, kde sa takéto prípady ojedinele vyskytujú, nemožno konštatovať, že by sa tak konalo so súhlasom marockých úradov. V

daných prípadoch ide zväčša o individuálne zlyhania, voči ktorým je možné podať sťažnosť prostredníctvom inšpekčných kontrolných a orgánov.

36. Podľa Najvyššieho správneho súdu SR z týchto správ je teda nepochybné, že i keď prípady mučenia a neľudského zaobchádzania najmä počas väzby a zadržania väzby osôb počas demonštrácií boli v minulosti v krajine pôvodu sťažovateľa prítomné, tieto nie sú podporované alebo tolerované štátnou mocou, o čom svedčí fakt, že sa podnety pre porušenie práv dotknutých osôb vyšetrujú a že to umožňuje aj nová legislatíva. Správy o krajine pôvodu teda naznačujú, že situácia v Maroku ohľadom riešenia problému s mučením najmä vo vyšetrovacej väzbe sa mení k lepšiemu a štát sa snaží nielen v legislatívnej oblasti, ale aj reálne zlepšiť uvedenú situáciu. Preto ak sa obáva sťažovateľ z prenasledovania bezpečnostnými zložkami krajiny pôvodu z dôvodu hrozby prenasledovania a mučenia marockými štátnymi orgánmi z dôvodu jeho vyšetrovania na Ukrajine pre podozrenie na napojenie sa na radikálne skupiny, nie je táto obava natoľko závažná, a teda azylovo relevantná, aby ju bolo možné hodnotiť ako odôvodnený strach z prenasledovania.

38. Pokiaľ ide o námietku sťažovateľa, že jeho dôvody pre udelenie azylu sú dostatočné a žalovaný ako aj krajský súd ich nesprávne posúdili, nemôže s ním Najvyšší správny súd SR súhlasiť. (...)

39. Sťažovateľ v priebehu správneho konania aj konania pred súdom neuviedol, že by bol v Maroku z akéhokoľvek dôvodu prenasledovaný, ale že má obavu z prenasledovania v prípade núteného návratu do Maroka z možného vyšetrovania kontaktov sťažovateľa na Ukrajine a aj z pravdepodobného mučenia bezpečnostnými orgánmi krajiny pôvodu, ktoré sú práve takýmto konaním voči podozrivým z radikalizmu v Maroku známe. Je toho názoru, že v prípade návratu do krajiny pôvodu hrozí prenasledovanie štátnou mocou z politických dôvodov v zmysle 8 zákona o azyle a preto spĺňa základnú podmienku ako predpoklad udelenia azylu, a tou je existencia opodstatnených obáv z prenasledovania z politických dôvodov.

40. Jeho obavy nemožno považovať za prenasledovanie, pretože za prenasledovanie sa na účely zákona o azyle považuje ohrozenie života alebo slobody, ako aj opatrenia pôsobiace psychický nátlak alebo iné obdobné konania, pokiaľ sú vykonávané, podporované alebo trpené úradmi v štáte, ktorého je cudzinec štátnym občanom, alebo štátu posledného trvalého bydliska v prípade osí oboch bez štátneho občianstva alebo pokiaľ tento štát nie je schopný zodpovedajúcim spôsobom zabezpečiť o ochranu pred takým konaním. Nielen že sťažovateľove problémy nedosiahli zákonom požadovanú intenzitu, navyše nie je splnená ani druhá podmienka citovaného ustanovenia (t. j. že tieto obmedzujúce opatrenia boli vykonávané, podporované alebo trpené marockými úradmi). Jeho obava o pravdepodobnosti mučenia bezpečnostnými orgánmi krajiny pôvodu s poukazom na aktuálne informácie o krajine pôvodu tak zostáva len v rovine nepodloženej domnienky.

41. Námietka sťažovateľa týkajúca sa nesprávneho právneho posúdenia nesplania podmienok pre udelenie azylu preto nemohla obstáť.

42. Námietku sťažovateľa, že jeho azylový prípad je prípadom žiadosti o azyl „sur place“ z dôvodu, že jeho vyšetrovanie z možného kontaktu s radikálnymi organizáciami na Ukrajine začalo až po opustení krajiny pôvodu a v prípade núteného návratu do Maroka mu hrozí vyšetrovanie kontaktov sťažovateľa na Ukrajine a ako aj pravdepodobnosť mučenia bezpečnostnými orgánmi krajiny pôvodu vyhodnotil Najvyšší správny súd SR za nedôvodnú.

43. Definíciou utečenca „sur place“ sa v minulosti zaoberal vo svojej judikatúre Najvyšší súd SR, keď v rozsudku sp. zn. 1Sža 5/2007 zo dňa 30.11.2007 uviedol: ...“o žiadateľa „sur place“ ide vtedy, keď osoba, ktorá v okamžiku odchodu z krajiny pôvodu nebola utečencom, ale stala sa ním neskôr v dôsledku okolností, ktoré nastali v dobe jej neprítomnosti.“

44. K inštitútu utečenca sur place sa v minulosti vyjadril aj Vrchný súd v Prahe v rozsudku z 29. 1. 2002, č. 5 A 746/2000 - 31, v ktorom vyslovil, že: „*Utečencom na mieste („sur place“) je osoba, u ktorej obava z prenasledovania v štáte, ktorého štátne občianstvo má, vznikne až v čase jej pobytu na území cudzieho štátu, a to v dôsledku zmeny politickej, národnostnej či náboženskej situácie v štáte jej štátneho občianstva, alebo v dôsledku verejných aktivít tejto osoby vyvíjaných až v cudzom štáte proti vládnucemu režimu domovského štátu. To, či sa cudzí štátny príslušník v cudzom štáte, v ktorom sa zdržiava, stane utečencom na mieste, prislúcha nesporne posudzovať štátu, kde sa osoba priznania takého postavenia prvýkrát dovolá, a spravidla ako v tomto prípade ide o cudziu krajinu, kde sa osoba zdržiava v dobe, keď takáto situácia (zmena režimu v jeho domovskom štáte) nastala, popr. kde cudzí štátny občan politické aktivity vyvíjal.“*

45. Na uvedenú definíciu odkazuje vo svojej judikatúre aj Najvyšší správny súd Českej republiky (napr. v rozsudku č. j. 8 Azs 37/2008 - 80 z 30.12.2008, č. j. 2 Azs 154/2005 - 53 zo 4. 5. 2006, č. j. 1 Azs 10/2016 - 26 z 29. 3. 2016).

46. Najvyšší správny súd SR dodáva, že hoci pod pojmom „utečenec sur place“ býva obvykle rozumená taká osoba, ktorá sa stala utečencom v dôsledku okolností novo vzniknutých v jej vlasti v čase jej neprítomnosti, bude cudzinec v esenciálne totožnej situácii, pokiaľ sa práve uplatňovaním svojich základných ľudských práv a slobôd mimo svojej vlasť vystaví riziku postihu štátnou mocou svojej vlasti pre prípad svojho návratu.

47. Prípad sťažovateľa však nenasvedčuje tomu, že sa uplatňovaním svojich základných ľudských práv a slobôd mimo svoju vlasť vystavil riziku postihu štátnou mocou svojej vlasti pre prípad svojho návratu a súčasná situácia v Maroku s poukazom na dôvody uvedené v bodoch 41-44 tohto rozsudku vôbec nenasvedčuje tomu, že by mohol spĺňať podmienky tzv. utečenca na mieste. Najvyšší správny súd SR s poukazom na uvedené nemohol námietke sťažovateľa, že mal byť posúdený ako sťažovateľ „sur place“ priznať opodstatnenosť.

48. Za nedôvodnú vyhodnotil aj námietku sťažovateľa, že krajský súd a rovnako aj žalovaný svojim rozhodnutím a samotným prístupom k posúdeniu azylového prípadu sťažovateľa, nerešpektovali zásadu prezumpcie neviny. Pokiaľ ju vyvodzuje z argumentácie žalovaného v tom, že aktivity, z ktorých mal byť sťažovateľ na Ukrajine podozrivý, sa považujú za trestný čin nielen na Ukrajine, ale rovnako v Slovenskej republiky a aj v Maroku, takýto názor žalovaného, s ktorým sa stotožnil aj krajský súd nemožno vyhodnotiť za nerešpektovanie zásady prezumpcie neviny, pretože žiaden z nich sa k vine sťažovateľa nevyjadroval.

Záver

49. Najvyšší správny súd SR súd na základe vyššie uvedených úvah konštatuje, že krajský súd dospel k správnemu záveru, keď žalobou napadnuté rozhodnutie žalovaného v časti o neudelení azylu považoval za súladné so zákonom a správnu žalobu zamietol. (...)

62/2023 ZNSS

Kľúčové slová: fikcia doručenia

Právna veta

Odvolanie plnomocenstva daňovým subjektom alebo výpoveď plnomocenstva zástupcom sú v zmysle ustanovenia § 9 ods. 5 daňového poriadku voči správcovi dane účinné od momentu ich doručenia správcovi dane.

[*rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8 Sžfk 49/2021 z 28. apríla 2023: predseda senátu prof. JUDr. Juraj Vačok, PhD. (sudca spravodajca), sudcovia JUDr. Elena Berthotyová, PhD. a JUDr. Marián Trenčan*]

Vymedzenie veci

Konanie pred orgánmi verejnej správy

1. Daňový úrad pre vybrané daňové subjekty (ďalej aj „prvostupňový orgán“ alebo „správca dane“) vykonal u žalobcu daňovú kontrolu dane z pridanej hodnoty za zdaňovacie obdobie február 2016. O výsledku daňovej kontroly za kontrolované zdaňovacie obdobie správca dane vyhotovil Protokol č. 101349880/2018, zo dňa 12. júla 2018 (ďalej len „protokol“).

2. Správca dane na základe výsledkov vykonanej daňovej kontroly a vyrubovacieho konania vydal rozhodnutie, č. 101711407/2018, zo dňa 4. septembra 2018 (ďalej len „prvostupňové rozhodnutie“), ktorým podľa § 68 ods. 5 a 6 zákona č. 563/2009 Z. z. daňový poriadok v účinnom znení (ďalej len „daňový poriadok“) žalobcovi vyrubil rozdiel vo výške 80.000,- EUR na dani z pridanej hodnoty za zdaňovacie obdobie február 2016. Uvedeným rozhodnutím teda znížil nadmerný odpočet dane z pridanej hodnoty zo sumy 158.849,39 EUR na 78.849,39 EUR.

4. V prvostupňovom rozhodnutí sa správca dane vyjadril tiež k dodržaniu jednoročnej zákonnej lehoty na vykonanie daňovej kontroly (§ 46 ods. 10 daňového poriadku). Túto lehotu považuje správca dane za zachovanú. Doručením protokolu daňovému subjektu je v súlade s § 46 ods. 9 písm. a) daňového poriadku daňová kontrola ukončená. Správca dane za deň ukončenia daňovej kontroly považoval dátum 13. júla 2018, kedy sa substitučne splnomocnený zástupca žalobcu dostavil k správcovi dane a bezdôvodne odmietol prijať písomnosť (§ 30 ods. 4 daňového poriadku).

5. Proti prvostupňovému rozhodnutiu podal žalobca odvolanie, o ktorom rozhodol žalovaný rozhodnutím, č. 102421925/2018, zo dňa 3. decembra 2018, (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“) tak, že prvostupňové rozhodnutie potvrdil. Postup a závery správcu dane vyhodnotil žalovaný ako zákonné a vecne správne a k námietke týkajúcej sa dĺžky daňovej kontroly v súvislosti s doručením protokolu uviedol, že ustanovenia § 30 ods. 1 a § 30 ods. 4 daňového poriadku umožňujú doručovanie písomností zamestnancami správcu dane, ak je to účelné a možné. Správca dane tak pri doručovaní protokolu a Výzvy na vyjadrenie sa ku skutočnostiam uvedeným v protokole, č. 101351258/2018, zo dňa 13. júla 2018 (ďalej len „výzva“) postupoval v súlade so zákonom, keď tieto písomnosti doručoval substitučne splnomocnenému zástupcovi daňového subjektu. Zo spisu podľa žalovaného vyplýva, že v čase doručovania protokolu a výzvy bola plná moc platná a substitučne splnomocnený zástupca odmietol

uvedené listiny prijať bez udania relevantných dôvodov. Správca dane tak podľa žalovaného správne vyhodnotil vzniknutú situáciu, keď protokol považoval za doručený v súlade s § 30 ods. 4 daňového poriadku v dôsledku bezdôvodného odmietnutia tento prijať substitučne splnomocneným zástupcom dňa 13. júla 2018. Lehotu na vykonanie daňovej kontroly vzhľadom na uvedené vyhodnotil ako zachovanú.

Konanie pred správnym súdom

6. Žalobca podal proti napadnutému rozhodnutiu správnu žalobu, ktorú odôvodnil tým, že rozhodnutie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci (je v rozpore s platnými právnymi predpismi), došlo k podstatnému porušeniu ustanovení o konaní pred orgánom verejnej správy, ktoré mohlo mať za následok vydanie nezákonného rozhodnutia a žalovaný nedostatočne a nesprávne vyhodnotil vykonané dôkazy. Žalobca namietal najmä právny záver o doručení protokolu a výzvy v súlade s § 30 ods. 4 daňového poriadku. Uviedol, že k doručeniu písomností nikdy nedošlo, pretože zo strany substitučne splnomocneného zástupcu nešlo o bezdôvodné odmietnutie prijať písomnosť. Substitučne splnomocnený zástupca nemohol písomnosti prevziať, nakoľko došlo k odvolaniu jeho plnej moci, čo správcovi dane aj osobne oznámil. Daňovú kontrolu preto žalobca považuje za vykonanú v rozpore so zákonom, nakoľko nebola dodržaná maximálna dĺžka jej trvania.

7. O správnej žalobe rozhodol Krajský súd v Bratislave (ďalej len „správny súd“) tak, že ju rozsudkom, č. k. 2S/7/2019-145, zo dňa 31. marca 2021, v súlade s § 190 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len „SSP“) zamietol ako nedôvodnú. Postup, ako aj závery žalovaného, považoval za súladné so zákonom a námietku žalobcu týkajúcu sa doručovania protokolu z daňovej kontroly vyhodnotil ako neopodstatnenú.

8. Bližšie sa k uvedenej námietke správny súd vyjadril v 60. bode rozsudku tak, že z administratívneho spisu vyplýva, že dňa 13. júla 2018 o 10:30 hod. sa substitučne splnomocnený zástupca dostavil k správcovi dane ohľadom doručenia protokolu a výzvy. Správcovi dane pritom uviedol, že protokol neprevezme. Z listinných dôkazov nevyplýva, že by v daný časový úsek predložil správcovi dane odvolanie plnomocenstva alebo túto skutočnosť inak oznámil. Podľa § 9 ods. 5 daňového poriadku odvolanie plnomocenstva alebo výpoveď plnomocenstva sú voči správcovi dane účinné odo dňa ich doručenia správcovi dane. Zároveň bol substitučne splnomocnený zástupca správcom dane poučený aj o ustanovení § 30 ods. 4 daňového poriadku. Napriek fyzickej prítomnosti protokol neprevzal. Správca dane podľa správneho súdu preto postupoval podľa zákona, ak považoval protokol s výzvou za doručené dňom 13. júla 2013, pretože v rozhodnom čase odmietnutia prevzatia protokolu a výzvy substitučne splnomocneným zástupcom mu nebolo doručené písomné odvolanie plnej moci.

Z odôvodnenia rozhodnutia

Posúdenie kasačných námietok

22. Kasačný súd po preštudovaní súdneho spisu a kasačnej sťažnosti ustálil dve základné právne otázky, ktorých zodpovedanie je kľúčové pre prejednávaný prípad, a to: a) moment, od kedy bolo odvolanie plnej moci účinné voči správcovi dane a b) moment doručenia protokolu. Tieto vyhodnotil v nadväznosti na namietané nesprávne právne posúdenie a dospel k záverom prezentovaným vo výroku tohto rozsudku.

23. Pri vyhodnocovaní otázky účinnosti odvolania plnomocenstva voči správcovi dane kasačný súd aplikoval najmä ustanovenie § 9 ods. 5 daňového poriadku. Uvedený paragraf s ohľadom na

odvolanie plnomocenstva upravuje dve situácie. Prvou je, keď je odvolanie plnomocenstva doručené správcovi dane v písomnej podobe. Tou druhou, keď je táto informácia správcovi dane oznámená ústne a správca dane o nej spíše zápisnicu.

24. Kasačný súd si je vedomý doslovného znenia ustanovenia § 9 ods. 5 daňového poriadku, v zmysle ktorého odvolanie plnomocenstva daňovým subjektom alebo výpoveď plnomocenstva zástupcom sú účinné odo dňa ich doručenia správcovi dane alebo odo dňa uvedenia týchto skutočností do zápisnice u správcu dane. V tejto súvislosti však uvádza, že v odôvodnení tohto rozsudku a v nadväznosti na účinnosť odvolania plnej moci voči správcovi dane úmyselne používa pojem „moment" a nie „deň". V prípade, keby účinky odvolania plnej moci nastávali dňom jeho doručenia/uvedenia do zápisnice a nie momentom doručenia/uvedenia do zápisnice, v praxi by mohli nastať absurdné situácie odporujúce účelu zákona. Napríklad by bolo možné, aby splnomocnený zástupca celé doobedie vykonával za daňový subjekt rôzne právne úkony, ktoré by ten istý deň zneplatnil doručením odvolania plnej moci. Išlo by však o obchádzanie zákona. Jazykový výklad predmetného ustanovenia musí preto v tomto prípade ustúpiť účelu právnej normy.

25. V daňovom konaní je uvedené o to dôležitejšie, že jedným z takýchto úkonov by mohlo byť napríklad nahliadnutie do administratívneho spisu. V dôsledku ex post doručenia odvolania plnej moci, ktorého účinky by aplikáciou doslovného znenia ustanovenia § 9 ods. 5 daňového poriadku nastali už pred samotným nahliadnutím do spisu, by nastala situácia, kedy by správca dane bez svojej viny sprístupnil neoprávnenej osobe daňové tajomstvo (§ 11 ods. 1 daňového poriadku), a tým konal protizákonne (§ 11 ods. 2 a ods. 4 daňového poriadku). Takýto výklad by však postrádal zmysel. Odvolanie plnomocenstva daňovým subjektom alebo výpoveď plnomocenstva zástupcom sú v zmysle ustanovenia § 9 ods. 5 daňového poriadku voči správcovi dane účinné od momentu ich doručenia správcovi dane.

26. Z administratívneho spisu a zo Zápisnice o ústnom pojednávaní, č. 101360559/2018, zo dňa 13. júla 2018 (ďalej len „zápisnica"), vyplýva, že substitučne splnomocnený zástupca ústne oznámil odvolanie plnej moci dňa 13. júla 2018 o 13:30 hod., kedy ho zároveň doručil v písomnej podobe. Odvolanie plnej moci bolo doručené správcovi dane tiež elektronicky o 13:37 hod. toho istého dňa. Z uvedených skutočností a vzhľadom na právne závery prezentované vyššie je zrejmé, že odvolanie plnej moci bolo voči správcovi dane účinné od 13:30 hod. dňa 13. júla 2018.

27. Vyššie vyhodnotený moment účinnosti odvolania plnej moci voči správcovi dane je dôležitý aj pre posúdenie námietky týkajúcej sa nesprávneho právneho posúdenia doručenia protokolu. Túto námietku vyhodnotil kasačný súd ako nedôvodnú. Stotožnil sa s postupom správcu dane ako aj právnym posúdením správneho súdu, že protokol ako aj výzva boli doručené substitučne splnomocnenému zástupcovi dňa 13. júla 2018 o 10.30 hod. v zmysle § 30 ods. 4 daňového poriadku.

28. Uvedené kasačnému súdu jednoznačne vyplýva zo skutočnosti, že substitučne splnomocnený zástupca žalobcu sa k správcovi dane dostavil o 10:30 hod. dňa 13. júla 2018, kedy odmietol prevziať doručované písomnosti - protokol a výzvu. Žalobca síce tvrdí, že takéto odmietnutie nemožno považovať za bezdôvodné, vzhľadom na absenciu plnej moci, avšak takéto právne posúdenie je nesprávne. V zmysle vyššie prezentovaných právnych záverov, účinky odvolania plnej moci voči správcovi dane nastali až o 13:30 hod. dňa 13. júla 2018. Keďže v momente preberania protokolu a výzvy substitučne splnomocneným zástupcom správca dane nedisponoval informáciou o odvolaní plnej moci a účinky tohto úkonu nepôsobia spätne, odmietnutie prevziať protokol a výzvu je potrebné vyhodnotiť ako bezdôvodné a listiny za doručené v zmysle § 30 ods. 4 daňového poriadku. Substitučne

splnomocnený zástupca totiž neuviedol nijakú okolnosť, ktorú by bolo možné posúdiť ako dôvodnú pre odmietnutie prijať doručované písomnosti, a tak mu nič nebránilo tieto riadne prevziať.

29. V tejto súvislosti kasačný súd tiež upozorňuje na skutočnosť, že substitučne splnomocnený zástupca sa oboznámil s obsahom protokolu a až následne odmietol svojím podpisom potvrdiť jeho prevzatie. Uvedené vyplýva zo zápisnice, ktorej pravdivosť obsahu svojím podpisom potvrdil samotný substitučne splnomocnený zástupca. V tejto sa výslovne uvádza, že: Splnomocnený zástupca prelistoval Protokol č. 101349880/2018, zo dňa 12.07.2018 a začal písať na dokument Výzva na vyjadrenie sa k zisteniam uvedeným v protokole č. 101351258/2018, zo dňa 12.07.2018 „prevzal dňa“, ale neskôr napísané slovo prečiarkol a vyjadril sa, že predmetný protokol neprevezme ani na základe dohovoru so správcom dane zo dňa 12.07.2018. Nemožno sa po oboznámení s obsahom protokolu a jeho následnom odmietnutí prevziať, aj keď z dôvodu tvrdenej absencie splnomocnenia na predmetný úkon, úspešne domáhať toho, aby súd takéto odmietnutie vyhodnotil ako dôvodné.

30. Kasačný súd považuje za potrebné vyjadriť sa aj ku kasačnej námietke, ktorou žalobca napádal skutočnosť, že správca dane o 10:30 hod. dňa 13. júla 2018 spísal úradný záznam a nie zápisnicu. V tomto ohľade sa stotožňuje so žalobcom, že o ústnom oznámení odvolania plnej moci substitučne splnomocneným zástupcom má byť spísaná zápisnica, nie úradný záznam. Spísanie úradného záznamu v takomto prípade nepostačuje, nakoľko ustanovenie § 9 ods. 5 daňového poriadku s takouto možnosťou nepočíta a účinky odvolania plnej moci voči správcovi dane s momentom spísania úradného záznamu ani nespája.

31. Postup správcu dane, ktorý o ústnom oznámení odvolania plnomocenstva spíše úradný záznam a nie zápisnicu, síce nie je súladný s ustanovením § 9 ods. 5 daňového poriadku, avšak zároveň nemá negatívny vplyv na moment, od kedy je takéto odvolanie voči správcovi dane účinné. Z uvedeného vyplýva, že keby substitučne splnomocnený zástupca oznámil odvolanie plnej moci a správca dane o uvedenej skutočnosti spísal úradný záznam (nie zápisnicu), účinky voči správcovi dane by bolo aj tak potrebné vyhodnotiť k tomuto momentu.

32. V Úradnom zázname č. 101359901/2018, zo dňa 13. júla 2018, z ktorého vyplýva, že substitučne splnomocnený zástupca odmietol prevziať protokol a výzvu, však absentuje akákoľvek zmienka o skutočnosti, že by substitučne splnomocnený zástupca oznámil správcovi dane odvolanie plnej moci. Je tak možné predpokladať, že substitučne splnomocnený zástupca správcovi dane takúto informáciu pri preberaní protokolu a výzvy skutočne neposkytol. Uvedený predpoklad potvrdzuje aj Zápisnica o ústnom pojednávaní č. 101360559/2018, zo dňa 13. júla 2018, ktorej pravdivosť obsahu potvrdil substitučne splnomocnený zástupca svojím podpisom, a v ktorej taktiež absentuje informácia o oznámení odvolania plnej moci. Keďže správca dane v zmysle vyššie uvedeného o 10:30 hod, dňa 13. júla 2018 nespísal úradný záznam o oznámení odvolania plnomocenstva, ale o odmietnutí prevziať písomnosti, vyhodnotil kasačný súd námietku o nespísaní zápisnice ako nedôvodnú.

33. Rovnako vyhodnotil kasačný súd tiež námietku nesprávneho právneho posúdenia postupu správcu dane v súvislosti so zásadou úzkej súčinnosti s daňovým subjektom. So žalobcovým tvrdením, že správca dane mal v súlade s citovanou zásadou protokol doručovať priamo daňovému subjektu, pokiaľ mal rozpor substitučne splnomocneným zástupcom, sa kasačný súd nestotožňuje. Správca dane konal v súlade so zákonom, keď protokol doručoval prostredníctvom zamestnanca (§ 30 ods. 1 daňového poriadku), osobe, ktorá bola v momente doručovania riadne substitučne splnomocneným zástupcom (§ 30 ods. 3 daňového poriadku) a fikciou doručenia ako následkom bezdôvodného odmietnutia písomnosť prijať (§ 30 ods. 4 daňového poriadku). Z uvedeného dôvodu je potrebné konštatovať, že protokol bol doručený a správca dane dodržal maximálnu zákonnú lehotu na vykonanie daňovej kontroly.

Záverečné zhodnotenie

34. Kasačný súd s ohľadom na všetky uvedené skutočnosti nezistil dôvodnosť kasačnej sťažnosti, a preto podľa § 461 SSP rozhodol spôsobom, ktorý je uvedený vo výrokovej časti tohto rozsudku.

63/2023 ZNSS

Kľúčové slová: dane; DPH; daňový podvod; tzv. Axel Kittel test; obozretnosť daňového subjektu; preventívne a kontrolné mechanizmy daňových subjektov; účasť na daňovom podvode

Prejudikatúra: 6 Sžfk 52/2020*;* 5 Afs 74/2020 (ČR); 5 Afs 337/2019 (ČR); 10 Afs 206/2020 (ČR)*;* Kittel, C-439/04; Mahagében a Dávid, C-80/11 a C-142/11; Stroy trans, C-642/11

Vzťah k právnej úprave: § 49, § 51 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty (*pozn. inštitút daňového podvodu nie je explicitne zakotvený v uvedených ustanoveniach, ale vyplýva z judikatúry Súdneho dvora EÚ*)

Právna veta

I. K záveru o nesplnení prevenčnej povinnosti daňového subjektu, ktorú má splniť, aby sa uistil, že sa nezúčastňuje na daňovom podvode, je možné dospieť aj v prípade, ak nedošlo k primeranému zisteniu si skutočností týkajúcich sa oprávnenia fyzickej osoby konať v mene potencionálneho dodávateľa, ktorá voči daňovému subjektu ako jediná vystupuje v mene tohto dodávateľa a uzaviera s ním zdaniteľný obchod.

II. V prípade neštandardných okolností (napríklad keď fyzická osoba komunikuje výhradne emailovou formou bez uvedenia jej funkcie z emailovej adresy so všeobecnou doménou v mene neznámeho dodávateľa), od daňového subjektu sa bude vyžadovať zvýšená opatrnosť pri zisťovaní, resp. preverovaní si totožnosti, právneho postavenia a oprávnenia tejto fyzickej osoby konať v mene dodávateľa.

[*rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10 Sžfk 26/2021 z 28. apríla 2023: predsedníčka senátu JUDr. Jana Hatalová, PhD., LL.M., sudcovia JUDr. Katarína Cangárová , PhD., LL.M. (sudkyňa spravodajkyňa) a JUDr. Marián Fečík*]

Vymedzenie veci

Konanie pred orgánmi finančnej správy

1. Daňový úrad Banská Bystrica ako správca dane (ďalej aj „správca dane“) na základe výsledkov daňovej kontroly rozhodnutím č. 102009182/2019 zo dňa 22. 08. 2019 (ďalej aj „prvostupňové rozhodnutie“) vyrubil žalobcovi rozdiel dane v sume 6 694,21 eur na DPH za zdaňovacie obdobie október 2017.

2. Správca dane neuznal žalobcovi odpočet dane z faktúry č. 10170001 zo dňa 05. 10. 2017 za nákup zinku vystavenej dodávateľom TiTi, spol. s r.o., so sídlom B.S. Timravy 1/2392, 917 01 Trnava, IČO: 36 743 615 (ďalej aj „TiTi, spol. s r.o.“) v sume 33.471,05 eur, 20 % DPH v sume 6.694,21 eur.

3. Dôvodom nepriznania odpočítania dane z uvedenej faktúry bola skutočnosť, že správca dane, na základe výsledkov dokazovania, dospel k záveru, že žalobca mal, resp. mohol vedieť o svojej účasti na daňovom podvode. Žalobca neprijal všetky preventívne a kontrolné opatrenia, ktoré od neho možno rozumne požadovať, aby sa uistil, že plnenie, ktoré uskutoční, nebude viesť k jeho účasti na daňovom

podvode (napr. uzavretie obchodnej zmluvy s konateľom spoločnosti TiTi, spol. s r.o., osobné obchodné rokovania, získanie poverenia konať v mene konateľa spoločnosti a pod.), čím sa žalobca z dôvodu nedbanlivého počínania vystavil riziku zapojenia do reťazca podvodných konaní. Uvedenými preventívnymi opatreniami by daňový subjekt zistil skutočnosť, že konateľ spoločnosti TiTi, spol. s r.o. v zdaňovacom období október 2017 už niekoľko mesiacov nežil a keďže bol jediným konateľom uvedenej spoločnosti, nebolo možné, aby po jeho úmrtí táto spoločnosť naďalej pokračovala v podnikateľskej činnosti.

4. Proti prvostupňovému rozhodnutiu podal žalobca odvolanie, o ktorom rozhodol žalovaný rozhodnutím č. 102682553/2019 zo dňa 20. 11. 2019 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie“) tak, že prvostupňové rozhodnutie potvrdil. Žalovaný v napadnutom rozhodnutí dospel k záveru, že správcom dane zistené skutočnosti a dôkazy (konateľ spoločnosti TiTi, spol. s r.o. v čase deklarovaného dodania nežil; len emailová komunikácia s nekontaktnou osobou I. T., ktorého funkciu v spoločnosti TiTi, spol. s r.o. žalobca nepoznal; žalobca nepožadoval oprávnenie konať za spoločnosť TiTi, spol. s r.o.; zakladateľom a disponentom účtu v Českej sporiteľni, a. s., na ktorý žalobca poukázal finančné prostriedky za nákup zinku, bol R. H., ktorý tvrdil, že nikdy nebol v Českej republike s konateľom spoločnosti TiTi, spol. s r.o., ani za účelom založenia účtu alebo výberov z tohto účtu) preukazujú, že žalobca nekonal s odbornou starostlivosťou a neprijal všetky opatrenia, ktoré od neho možno rozumne požadovať, aby sa uistil, že plnenie, ktoré sa uskutoční alebo ktoré prijme, nebude viesť k jeho účasti na daňovom podvode v oblasti DPH. Žalobca si nepreveril dostatočne svojho obchodného partnera TiTi, spol. s r.o., preveril si len to, či je platiteľom DPH a bankové spojenie. Nárok na odpočítanie dane sa viaže na splnenie podmienok uvedených v § 49 ods. 1 a 2 a § 51 ods. 1 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty (ďalej aj „zákon o DPH“) za súčasne splnenej podmienky vyplývajúcej z ustálenej judikatúry Súdneho dvora EÚ, že subjekt prijal všetky opatrenia, ktoré možno od neho rozumne požadovať, aby sa uistil, že plnenie, ktoré uskutoční, nebude viesť k jeho účasti na daňovom podvode. K odvolacej námietke týkajúcej sa nevypočutia spoločníka spoločnosti TiTi, spol. s r.o. žalovaný uviedol, že v zmysle ustanovení Obchodného zákonníka spoločník v spoločnosti s ručením obmedzeným nie je orgánom, ktorý má zo zákona oprávnenie konať v mene spoločnosti navonok a nie je oprávnený rozhodovať ani o jej vnútorných záležitostiach, nezabezpečuje obchodné činnosti spoločnosti, pretože uvedené patrí do kompetencie konateľa ako štatutárneho orgánu spoločnosti. Vypočutie jediného spoločníka TiTi, spol. s r.o. by nemalo vplyv na skutočnosť, že žalobca pri uzatváraní obchodu nekonal s dostatočnou obozretnosťou.

Konanie pred krajským súdom

5. Proti rozhodnutiu žalovaného podal žalobca v zákonnej lehote (všeobecnú) správnu žalobu (...).

6. Krajský súd dospel k záveru, že žaloba je dôvodná a napadnuté rozhodnutie ako aj prvostupňové rozhodnutie zrušil pre nedostatočné zistenie skutkového stavu veci podľa § 191 ods. 1 písm. e) zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej aj „SSP“) a vec vrátil správcovi dane na ďalšie konanie.

7. Ako nedôvodnú vyhodnotil prvú námietku žalobcu, podľa ktorej daňové orgány voči nemu uplatnili inštitút ručenia za daň upravený v § 69 ods. 14 v spojení s § 69b zákona o DPH, hoci v rozhodnutiach tieto zákonné ustanovenia uvedené nie sú a neboli splnené podmienky pre jeho aplikáciu. Krajský súd podotkol, že daňové orgány nezaložili svoje rozhodnutia na žalobcom uvádzaných ustanoveniach zákona o DPH, a preto sa ani nezaoberali vyhodnotením splnenia podmienok ručenia za daň. Naopak, z napadnutého rozhodnutia žalovaného vyplýva, že svoje rozhodnutie založil na ustanoveniach § 49 ods. 1 a ods. 2 a § 51 zákona o DPH, pričom zohľadnil ustálenú judikatúru

Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Súdneho dvora EÚ týkajúcu sa práva daňového subjektu na odpočet DPH. Daňovým orgánom prináleží právo odoprieť odpočítanie DPH, ak daňový subjekt nepreukáže splnenie zákonom o DPH stanovených podmienok (splnenie formálnych a materiálnych podmienok), alebo ak daňové orgány preukážu daňovému subjektu, že vedel alebo mal vedieť, že sa zúčastňuje konania poznačeného podvodom alebo na zneužívajúcom konaní.

8. Následne sa krajský súd zaoberal žalobnou námietkou, či správcom dane zistený skutkový stav vytvára dostatočný podklad pre záver, že žalobca vedel, prípadne či s ohľadom na zistené okolnosti mohol a mal vedieť, že sa stane súčasťou daňového podvodu. Žalobca namietal, že správca dane aj žalovaný nesprávne vyhodnotili opatrenia, ktoré žalobca vykonal pred uskutočnením zdaniteľného obchodu, keďže pri svojom rozhodovaní vychádzali z toho, že žalobca si pri spoločnosti TiTi, spol. s r.o. preveril len registráciu DPH a bankové spojenie. Žalobca vo svojom vyjadrení zo dňa 22. 05. 2019 k protokolu z daňovej kontroly uviedol, že pred realizáciou nákupu zinku od predávajúceho si zisťoval údaje a informácie o predávajúcom vo viacerých verejne dostupných registroch a databázach, ako sú napr. obchodný register, zoznam daňových dlžníkov, register účtovných závierok a register úpadcov. Pritom nezistil žiadne indície, ktoré by naznačovali, že spoločnosť TiTi, spol. s r.o. je nedôveryhodná a že ako predávajúci neodvedie z predaja zinku daň.

9. Žalovaný aj správca dane dospeli k záveru, že žalobca neprijal všetky preventívne a kontrolné opatrenia, ktoré od neho možno rozumne požadovať, aby sa uistil, že plnenie, ktoré uskutoční, nebude viesť k jeho účasti na daňovom podvode. Tento záver podľa krajského súdu vychádzal z komplexného vyhodnotenia všetkých zistení správcu dane, a to najmä:

- konateľ spoločnosti TiTi, spol. s r.o. J. v čase deklarovaného dodania tovaru už nežil,
- podľa vyjadrenia zamestnanca žalobcu O.. D. P., manažéra pre materiálové zdroje, s konateľom spoločnosti TiTi, spol. s r.o. do kontaktu neprišiel; vo veci dodania deklarovaného zinku od spoločnosti TiTi, spol. s r.o. komunikoval s I. T. len emailom, pričom jeho funkciu v spoločnosti TiTi, spol. s r.o. nepoznal; nepožadoval od neho doklad preukazujúci jeho oprávnenie konať v mene spoločnosti TiTi, spol. s r.o.,
- žalobca s dodávateľom TiTi, spol. s r.o. neuzatvoril obchodnú zmluvu,
- spoločnosť TiTi, spol. s r.o. za zdaňovacie obdobie október 2017 nepodala daňové priznanie k DPH ani kontrolný výkaz, nespolupracuje so správcom dane a I. T. ako jediná osoba, s ktorou mal žalobca konať za spoločnosť TiTi, spol. s r.o., je nekontaktná a nenachádza sa v Registri obyvateľov SR ani v databáze Finančnej správy SR ako splnomocnený zástupca spoločnosti TiTi, spol. s r.o.,
- úhrada za dodávku zinku bola žalobcom uskutočnená na účet v Českej sporiteľni, a. s., ktorého zakladateľom a disponentom mal byť R. H., ktorý sa vyjadril, že nikdy nebol v Českej republike s konateľom spoločnosti TiTi, spol. s r.o. J. E. za účelom založenia účtu alebo výberov finančných prostriedkov z tohto účtu.

10. Ako dôvodnú posúdil krajský súd žalobnú námietku, že žalovaný sa nevysporiadal s jeho odvolacou námietkou vo veci neakceptovania jeho návrhu na vypočutie jediného spoločníka spoločnosti TiTi, spol. s r.o. ako svedka. Žalobca navrhol dôkaz na preukázanie jeho tvrdenia, že konal s dostatočnou odbornou starostlivosťou a že bol pri uskutočňovaní obchodu s dodávateľom TiTi, spol. s r.o. obozretný. V prípade preukazovania zneužitia práva alebo účasti na daňovom podvode je dôkazné bremeno na správcovi dane, pričom daňový subjekt je aj v tomto prípade oprávnený navrhovať správcovi dane ďalšie dôkazy na preukázanie, že sa nezúčastnil zneužívajúceho alebo podvodného konania spojeného s daňovým únikom, prípadne že o tom nevedel. Daňové orgány nie sú povinné vykonať všetky daňovým

subjektom navrhnuté dôkazy, avšak odmietnutie vykonania dôkazu musí byť náležitým spôsobom odôvodnené. V prejednávanej veci je opodstatnenosť dôvodov na odmietnutie vykonania dôkazov o to dôležitejšia, že išlo o prípad, keď dôkazné bremeno zaťažovalo daňové orgány - bolo ich povinnosťou preukázať, že žalobca vedel alebo mal vedieť, že sa zúčastňuje konania poznačeného podvodom a žalobca sa v tomto procese dokazovania navrhnutým dôkazom bránil. Dôvody, pre ktoré daňové orgány odmietli vykonanie dôkazu, podľa správneho súdu neobstoja.

11. V tejto súvislosti krajský súd uviedol, že spoločnosť s ručením obmedzeným je riadená aj jediným spoločníkom vykonávajúcim pôsobnosť valného zhromaždenia. Jediný spoločník ovplyvňuje činnosť spoločnosti a má obvykle vedomosti o obchodnej činnosti spoločnosti. Správca dane nemôže odmietnuť vykonať výsluch jediného spoločníka spoločnosti TiTi, spol. s r.o. na zodpovedanie žalobcom nastolených otázok s odôvodnením, že spoločník nezabezpečuje obchodné činnosti spoločnosti a tieto sú len v kompetencii konateľa. Nie je vylúčené, že jediný spoločník spoločnosti TiTi, spol. s r.o. by mohol byť schopný objasniť činnosť a fungovanie tejto spoločnosti, taktiež môže vysvetliť prečo po úmrtí jediného konateľa oznámil túto skutočnosť do obchodného registra až po vyše roku, prečo nemenoval dosiaľ nového konateľa, či pozná I. T. a R. H., aký vzťah bol medzi ním a konateľom E., čo vie o zriadení účtu v Českej republike, aké bolo zameranie činnosti spoločnosti, čo vie o vedení účtovníctva a úschove účtovných záznamov spoločnosti. Skutočnosť, že jediný konateľ spoločnosti zomrie, automaticky neznamená, že spoločnosť nemôže ďalej vyvíjať obchodnú činnosť. Taktiež skutočnosť, že jediný spoločník obchodnej spoločnosti nekoná za spoločnosť, teda nie je štatutárnym orgánom, nemá automaticky za následok, že nemá vedomosti o obchodnej činnosti spoločnosti.

12. Žalobca opakovane uvádzal, že v čase realizácie odpočtu DPH nedisponoval informáciou, ktorá by umožňovala predpokladať vznik nezákonnosti alebo daňového podvodu na strane dodávateľa. Odpočítanie dane si uplatnil na tom základe, že boli objektívne splnené všetky zákonné podmienky na toto odpočítanie, t. j. zdaniteľný obchod bol riadne uskutočnený a žalobcom objednaný tovar bol dodaný platiteľom dane uvedeným na faktúre. Skutočnosť, že žalobca si neoveril, či osoba I. T., ktorá ho v mene spoločnosti TiTi, spol. s r.o. kontaktovala s ponukou na predaj zinku, je oprávnená konať v mene tejto spoločnosti, neznamená automaticky, že je možné prijať záver, že žalobca mal vedieť alebo mohol vedieť, že predávajúci nezaplatí DPH za tento predaj.

13. Podľa správneho súdu v predmetnej veci bolo sporné to, či žalobca mal, resp. mohol a mal mať vedomosť o tom, že zo strany dodávateľa ide o podvodné konanie, a táto skutočnosť zo strany daňových orgánov jednoznačne preukázaná nebola. Pojem daňový podvod sa používa na označenie situácie, keď jeden z účastníkov zdaniteľného obchodu si nesplní svoju daňovú povinnosť a neodvedie vybranú daň a ďalší si ju naopak odpočíta, a to za účelom získania zvýhodnenia, ktoré je v rozpore s účelom daňového práva Európskej únie, nakoľko takto uskutočnené operácie nezodpovedajú bežným obchodným podmienkam a riadnej starostlivosti a primeranej obozretnosti. Taktiež jednoznačné vymedzenie mechanizmu podvodného konania musí byť súčasťou rozhodnutia daňových orgánov, čo v danom prípade absentuje.

14. Krajský súd uložil správcovi dane, aby sa v ďalšom konaní opätovne zaoberal návrhom žalobcu na vykonanie dôkazu výsluchom jediného spoločníka spoločnosti TiTi, spol. s r.o. (vykonanie výsluchu svedka), vymedzením mechanizmu podvodného konania a následným posúdením toho, či žalobca mal, resp. mohol a mal mať vedomosť o tom, že zo strany dodávateľa ide o podvodné konanie.

Kasačná sťažnosť, vyjadrenie ku kasačnej sťažnosti

15. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu podal žalovaný (ďalej aj „sťažovateľ“) včas kasačnú sťažnosť z dôvodov, že krajský súd pri rozhodovaní porušil zákon tým, že rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 440 ods. 1 písm. g/ SSP). Sťažnostným návrhom sa domáhal, aby kasačný súd napadnutý rozsudok krajského súdu zmenil tak, že zruší a vráti vec krajskému súdu na ďalšie konanie a zaviaže žalobcu znášaním trov celého konania (správny mal byť zrejme taký sťažnostný návrh, podľa ktorého kasačný súd napadnutý rozsudok zruší a vec vráti krajskému súdu na ďalšie konanie - pozn. kasačného súdu).

16. Sťažovateľ sa nestotožnil s názorom krajského súdu uvedeným v bode 50 napadnutého rozsudku v súvislosti s potrebou vykonať výsluch svedka - jediného spoločníka spoločnosti TiTi, spol. s r.o., z dôvodu, že tento výsluch by podľa sťažovateľa nemal vplyv na výsledok daňovej kontroly, resp. vyrubený rozdiel dane. Správca dane mal podľa sťažovateľa dostatočné dôkazy pre prijatie záveru o nepriznaní odpočítania DPH (spoločnosť TiTi, spol. s r.o. nepodala daňové priznanie za kontrolované zdaňovacie obdobie ani kontrolný výkaz; zdaniteľný obchod sa mal uskutočniť len raz, a to len v tomto kontrolovanom zdaňovacom období; spoločnosť TiTi, spol. s r.o. so správcom dane nespolupracuje; I. T., ktorý mal v mene spoločnosti TiTi, spol. s r.o. konať, je nekontaktná osoba, v Registri obyvateľov Slovenskej republiky sa nenachádza a nenachádza sa ani v databáze finančnej správy ako splnomocnený zástupca spoločnosti TiTi, spol. s r.o.).

17. Ďalej sťažovateľ namietal záver krajského súdu uvedený v bode 52 napadnutého rozsudku, podľa ktorého nebolo jednoznačne preukázané, že žalobca mal, resp. mohol a mal mať vedomosť o tom, že zo strany dodávateľa ide o podvodné konanie a taktiež že nebol jednoznačne vymedzený mechanizmus podvodného konania v rozhodnutiach daňových orgánov. Sťažovateľ nesúhlasil s uvedeným názorom krajského súdu, a to z dôvodu, že v odôvodnení prvostupňového rozhodnutia v časti VYHODNOTENIE (str. 6 a 7) správca dane uviedol dôvody podvodného konania a žalovaný ich vo svojom žalobou napadnutom rozhodnutí uviedol na str. 7 a 8 a zhrnul na str. 9 ods. 5 a str. 10 ods. 2. Sťažovateľ poukázal na to, že:

- skutočnosť, že spoločnosť TiTi, spol. s r.o. ako deklarovaný dodávateľ nepodala daňové priznanie za kontrolované zdaňovacie obdobie, a teda nepriznala a neodviedla daň zo spornej faktúry, z ktorej si žalobca uplatnil odpočítanie dane, došlo k daňovému úniku na dani z pridanej hodnoty;
- skutočnosť, že žalobca neprijal dostatočné preventívne a kontrolné opatrenia k zisteniu čo najpodrobnejších informácií o zdaniteľnom obchode a o osobách, s ktorými zdaniteľný obchod realizoval, vyplýva zo zistení správcu dane. Žalobca si nepreveril osobu I. T., s ktorým mal komunikovať len na základe e-mailov, nepoznal jeho funkciu v spoločnosti TiTi, spol. s r.o., nepožadoval od neho oprávnenie konať za spoločnosť TiTi, spol. s r.o., nevyvolal osobné obchodné jednania či už s konateľom spoločnosti TiTi, spol. s r.o. alebo I. T., deklarovaný obchod sa uskutočnil len raz, a to v kontrolovanom zdaňovacom období a žalobca si preveril len to, či je spoločnosť TiTi, spol. s r.o. platiteľom DPH a jeho bankové spojenie. Sťažovateľ mal za to, že v prípade osobného obchodného stretnutia by žalobca mal možnosť zistiť, či koná s konateľom alebo oprávnenou osobou konať za spoločnosť TiTi, spol. s r.o.. Žalobca sa mal uistiť o dôveryhodnosti svojho obchodného partnera a o osobe, s ktorou jednal, aby sa uistil, že zdaniteľný obchod, ktorý uskutoční, nebude súčasťou daňového podvodu s úmyslom zadovážiť si neoprávnený prospech;
- dôkazom podvodného konania je aj skutočnosť, že R. H., zakladateľ a disponent účtu vedeného v M. J., a. s., na ktorý žalobca poukázal finančné prostriedky za nákup zinku, nikdy nebol v Českej republike so J. E., konateľom spoločnosti TiTi, spol. s r.o. za účelom

založenia účtu alebo výberov finančných prostriedkov z účtu. Podľa vyjadrenia R. H., v tom čase bol liečený na psychiatrickej klinike, z ktorej ho vyzdvihol J. E. a dal mu podpísať neznámy dokument, nepamätal si, o aký dokument išlo. R. H. uviedol, že jeho starý občiansky preukaz mohol niekto zneužiť, pretože pri nástupe na psychiatrickú kliniku bol povinný preukaz odovzdať a ani po jej opustení ho nemal stále pri sebe;

- sťažovateľ mal za to, že po vyhodnotení všetkých dôkazov vo vzájomnej súvislosti bolo preukázané, že žalobca neprijal všetky opatrenia, ktoré od neho možno rozumne požadovať, aby sa uistil, že zdaniteľný obchod, ktorý uskutoční, nebude viesť k jeho účasti na daňovom podvode, ktorého sa dopustil jeho deklarovaný dodávateľ TiTi, spol. s r.o., tým že z deklarovaného zdaniteľného obchodu neodviedol daň a žalobca si tak neoprávnene uplatnil odpočítanie dane s úmyslom zadovážiť si neoprávnený prospech.

18. Žalobca vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti sťažovateľa uviedol, že napadnutý rozsudok považuje za vecne správny a zákonný, pričom krajský súd sa so všetkými skutočnosťami namietanými žalovaným riadne vysporiadal. Kasačnú sťažnosť požadoval zamietnuť.

Z odôvodnenia rozhodnutia

Konanie pred kasačným súdom

20. – 21. Senát Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky ako súdu kasačného (ďalej aj „kasačný súd“) preskúmal kasačnú sťažnosť, (...) dospel k záveru, že kasačná sťažnosť je dôvodná. (...).

22. Predmetom kasačnej sťažnosti bol rozsudok krajského súdu, ktorým krajský súd zrušil rozhodnutia finančných orgánov z dôvodu, že finančné orgány nedostatočne zistili skutkový stav pre prijatie záveru, že žalobca vedel alebo vedieť mal a mohol, že sa zúčastňuje daňového podvodu a že z tohto dôvodu mu má byť nepriznané právo na odpočítanie DPH. Nosnými dôvodmi pre zrušenie administratívnych rozhodnutí krajským súdom bolo, že (i) daňové orgány nedôvodne odmietli vykonanie dôkazu - výsluchu jediného spoločníka dodávateľa žalobcu a (ii) daňové orgány nepreukázali, že žalobca mal, resp. mohol a mal mať vedomosť o tom, že zo strany dodávateľa ide o podvodné konanie a nedostatočne vymedzili mechanizmus podvodného konania. Sťažovateľ sa s uvedenými závermi nestotožnil, tvrdiac, že daňový podvod i vedomosť žalobcu boli dostatočne preukázané a svedecká výpoveď jediného spoločníka by na výsledok konania nemala nijaký vplyv.

24. Odpočítanie dane môže byť v zmysle judikatórnych záverov Súdneho dvora EÚ i kasačného súdu obmedzené v prípadoch, ak zdaniteľná osoba nesplní hmotnoprávne podmienky na odpočítanie dane, alebo ak došlo k daňovému podvodu alebo ak došlo k zneužitiu práva (napr. rozsudky Najvyššieho správneho súdu SR sp. zn. 3Sžfk/15/2020 zo dňa 30. 06. 2022, 2Sžfk/49/2020 zo dňa 26. 10. 2022). Následne aj pri dôkaznom bremene je v daňovom konaní potrebné rozlišovať medzi dvoma zásadnými situáciami (i) preukazovaním materiálnych podmienok odpočtu DPH a (ii) preukazovaním daňového podvodu alebo zneužitia práva ako dôvodu na neuznanie uplatneného odpočtu. Kým pri preukazovaní materiálnych podmienok odpočtu DPH primárne leží dôkazné bremeno na daňovom subjekte, pri preukazovaní daňového podvodu leží na správcovi dane. V uvedenom prípade bol žalobcovi odopretý odpočet dane práve z dôvodu, že došlo k daňovému podvodu, o ktorom mal a mohol žalobca vedieť.

25. Pre posúdenie skutočnosti, či daňový subjekt bol účastný na podvode na DPH na účely rozhodnutia o pripustení uplatnenia práva na odpočítanie dane sa aplikuje tzv. Axel Kittel test, ktorý je vyabstrahovaním kritérií z rozsudku Súdneho dvora EÚ (ďalej aj „SD EÚ“) vo veci Axel Kittel (C439/04). Odborná literatúra (napr. Rakovský, P. Daňový podvod a zneužitie práva v oblasti daní.

Právne následky. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 102) tieto kritériá konštruuje do štyroch otázok, ktoré si vo svojej rozhodovacej činnosti osvojil aj Najvyšší správny súd SR (viď napr. rozsudok Najvyššieho správneho súdu SR sp. zn. 6Sžfk/52/2020 zo dňa 26. 05. 2022):

1. Vznikol z posudzovaných zdaniteľných obchodov daňový únik?
2. Ak áno, je tento daňový únik dôsledkom podvodného konania?
3. Pokiaľ je únik na dani dôsledkom podvodného konania, boli posudzované zdaniteľné obchody daňového subjektu s týmto konaním spojené?
4. Ak boli posudzované zdaniteľné obchody spojené s podvodným konaním, vedel o tom alebo mohol a mal vedieť daňový subjekt?

26. Vyššie uvedené otázky musia byť kumulatívne zodpovedané kladne. Ako bolo naznačené vyššie, dôkazné bremeno pri preukazovaní účasti na daňovom podvode (vykonanie vyššie opísaného Axel Kittel testu) zaťažuje správcu dane. Úlohou správcu dane je teda pri odmietnutí odpočtu DPH z dôvodu účasti daňového subjektu na daňovom podvode kladne zodpovedať vyššie uvedené otázky a?aj ich preukázať.

27. Pokiaľ ide o prvú podmienku Axel Kittel testu - existenciu daňového úniku, resp. „chýbajúcej dane“, kasačný súd dáva za pravdu sťažovateľovi v tom, že v prejednávanej veci bolo splnenie tejto podmienky bezpochyby preukázané. Daňový únik spočíval v tom, že spoločnosť TiTi, spol. s r.o., teda priamy dodávateľ žalobcu, nepodala za dotknuté zdaňovacie obdobie daňové priznanie a daň štátu neodviedla. Zároveň si žalobca uplatnil právo na odpočítanie dane.

28. Podľa druhej podmienky Axel Kittel testu musí byť daňový únik dôsledkom podvodného konania, teda neodvedenie dane nemôže byť len náhodné, ale musí byť uskutočnené za účelom získania daňového zvýhodnenia v rozpore s účelom smernice, pričom uskutočnené transakcie nezodpovedajú bežným obchodným podmienkam. Daňový podvod je teda judikatúrou definovaný ako „*situácia, v ktorej jeden daňový subjekt ako účastník podvodu neodvedie do štátnej pokladnice vybranú DPH a ďalší subjekt si ju naopak odpočíta, a to za účelom získania daňového zvýhodnenia*“ (viď rozsudky Najvyššieho správneho súdu Českej republiky sp. zn. 5Afs/74/2020 zo dňa 16. 03. 2021 alebo 5Afs/337/2019 zo dňa 18. 01. 2018; uvedenú definíciu prevzal aj Najvyšší správny súd SR, napr. v rozsudku sp. zn. 6Sžfk/76/2020 zo dňa 26. 10. 2022). Pojmom „daňový podvod“ sa na účely tohto konania následne rozumie vyššie definovaná situácia a nie trestný čin daňového podvodu zmysle § 277a zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

29. Narušenie daňovej neutrality v podobe daňového úniku teda musí byť dôsledkom cielenej snahy za účelom dosiahnutia neoprávneného daňového zvýhodnenia. Pre posúdenie nároku na odpočítanie dane je kľúčové posúdiť všetky významné okolnosti spornej transakcie; česká judikatúra za znaky svedčiace existencii daňového podvodu vymenúva napríklad existenciu sídla na virtuálnej adrese, nezverejňovanie účtovných závierok, absenciu písomnej zmluvy pri rozsiahlom obchode, podozrivo nízke marže, neobvyklé ceny a ďalšie (Procházka, Kupčík, Brychta: Definiční znaky podvodu na DPH v judikatúre Nejvyššího správního soudu, Časopis pro právní vedu a praxi, 1/2022, roč. XXX, s. 160 a 61 a v článku citované rozhodnutia SD EÚ i Nejvyššího správního soudu ČR).

30. Kasačný súd v tejto súvislosti poukazuje na to, že finančné orgány vo svojich rozhodnutiach identifikovali nasledovné objektívne okolnosti, ktoré nasvedčujú spáchaniu daňového podvodu:

- obchodovanie s komoditou - zinkom je rizikové;

- žalobca nemal s dodávateľom TiTi, spol. s r.o. predchádzajúcu skúsenosť, išlo o prvý a jednorazový obchod;
- žalobca s dodávateľom TiTi, spol. s r.o. neuzatvoril obchodnú zmluvu, hoci išlo o obchod v sume 33.471,05 eur;
- spoločnosť TiTi, spol. s r.o. za rok 2016 nepodala účtovnú závierku, za zdaňovacie obdobie október 2017 nepodala daňové priznanie k DPH ani kontrolný výkaz, so správcom dane nespolupracuje (pričom podľa judikatúry SD EÚ, napríklad rozsudku vo veci C-101/16 sa nepodanie daňových priznaní stanovených zákonom môže považovať za nepriamy dôkaz podvodu, hoci existenciu podvodu s DPH nepreukazuje nevyvrátiteľným spôsobom - pozn. kasačného súdu);
- v čase zdaniteľných obchodov bol jediný konateľ spoločnosti TiTi, spol. s r.o. J. E. už mŕtvy a spoločnosť nemala odo dňa 05. 10. 2018 do dňa právoplatnosti rozhodnutia žalovaného v obchodnom registri SR zapísaného žiadneho konateľa (tohto nemá zapísaného ani ku dňu rozhodnutia kasačného súdu - pozn. kasačného súdu);
- spoločnosť TiTi, spol. s r.o. sídlila v čase miestnej obhliadky počas daňovej kontroly na virtuálnej adrese;
- I. T. ako jediná osoba, s ktorou mal žalobca konať za spoločnosť TiTi, spol. s r.o., je nekontaktná a osoba s týmto menom a priezviskom sa vôbec nenachádza v Registri obyvateľov SR;
- I. T. komunikoval so žalobcom len prostredníctvom emailu zo všeobecnej emailovej adresy azet.sk a po zdaniteľnom obchode vystupoval už v mene iného dodávateľa;
- úhrada za dodávku zinku bola žalobcom uskutočnená na bankový účet v inom štáte - v Českej republike, čo je samo o sebe podozrivou okolnosťou. Navyše zakladateľom a disponentom tohto účtu mal byť R. H., ktorý sa vyjadril, že nikdy nebol v Českej republike s konateľom spoločnosti TiTi, spol. s r.o. J. E. za účelom založenia účtu alebo výberov finančných prostriedkov z tohto účtu; v danom čase bol liečený na psychiatrickej klinike, z ktorej ho vyzdvihol J. E. a dal mu podpísať neznámy dokument.

31. Kasačný súd sériu vyššie uvedených dôkazov a indícií považuje vo svojej spojitosti za dostatočnú pre prijatie záveru, že daňový únik v predmetnom prípade nebol len dôsledkom náhodného neodvedenia dane, ale dôsledkom cielenej snahy o získanie daňového zvýhodnenia. Kasačný súd pritom pripomína, že existenciu daňového podvodu je možné preukazovať aj okolnosťami, ktoré nastali ex post, teda po uskutočnení zdaniteľného obchodu (Procházka, Kupčík, Brychta: Definiční znaky podvodu na DPH v judikatúre Nejvyššího správního soudu, Časopis pro právní vedu a praxi, 1/2022, roč. XXX, s. 160 a 161). „*Okolnosti, které v souhrnu nasvědčují existenci daňového podvodu, mohou mít svůj původ v minulosti (např. obchodní historie či minulé personální vazby), v době uzavření transakce (nestandardní obchodní podmínky) i v době následující po uzavření obchodu, a to např. následná nekontaktnost dotčených osob, náhlé ukončení činnosti, následné nestandardní peněžní toky mezi dotčenými osobami* (rozsudok Najvyššieho správneho súdu ČR sp. zn. 10 Afs 206/2020 zo dňa 20. 01. 2021). So žalobcom je teda v tejto súvislosti dôvodné súhlasiť len potiaľ, že okolnosti ex post mu daňové orgány neboli oprávnené pričítať v rámci skúmania subjektívnej stránky - tzv. vedomostného testu; v rámci skúmania objektívneho testu na podvod tak však urobiť mohli.

32. Pokiaľ ide o tretiu podmienku Axel Kittel testu, teda či boli posudzované zdaniteľné obchody daňového subjektu s podvodným konaním spojené, uvedenú otázku je potrebné zodpovedať takisto kladne, keďže v posudzovanom prípade došlo k neodvedeniu dane priamo u bezprostredného dodávateľa žalobcu a uplatneniu nároku na odpočet samotným žalobcom. Dalo by sa dokonca uvažovať

aj o aktívnej účasti žalobcu na daňovom podvode - túto však daňové orgány netvrdili a svoj zaver postavili na nedbanlivostnej forme zavinenia a nedostatočnej obozretnosti žalobcu.

33. Podľa štvrtej podmienky Axel Kittel testu sa vyžaduje zavinenie daňového subjektu. Splnenie subjektívnej stránky opäť preukazuje správca dane, a to prostredníctvom objektívnych okolností. V zmysle ustálenej judikatúry SD EÚ sa môže daňový subjekt z daňového podvodu „vyviniť" a nestratiť tak nárok na odpočítanie dane, ak preukáže (tu znáša dôkazné bremeno daňový subjekt) dostatočnú obozretnosť a dobromyseľnosť. Súdny dvor EÚ už viackrát rozhodol, že správny orgán nemôže zdaniteľnej osobe uložiť povinnosť uskutočniť komplexné a hĺbkové preskúmanie týkajúce sa jej dodávateľa a tým fakticky preniesť na ňu kontrolné činnosti, ktoré prináležia tomuto orgánu (viď rozsudky z 21. 06. 2012, Mahagében a Dávid, C-80/11 a C-142/11, bod 65, a z 31. 01. 2013, Stroj trans, C-642/11, bod 50). Naopak, nie je v rozpore s právom Únie požadovať, aby subjekt prijal všetky opatrenia, ktoré od neho možno rozumne požadovať, aby sa uistil, že plnenie, ktoré uskutoční, nebude viesť k jeho účasti na daňovom podvode (viď rozsudky z 27. 09. 2007, Teleos a i., C-409/04, body 65 a 68, ako aj z 21. 06. 2012, Mahagében a Dávid, C-80/11 a C-142/11, bod 54).

34. Krajský súd záver finančných orgánov o splnení subjektívnej stránky daňového podvodu nepovažoval za splnený. Kasačný súd sa s uvedeným právnym názorom nestotožňuje a poukazuje na nasledovné okolnosti, ktoré jednoznačne nasvedčovali podozrivosti transakcie, pre ktorú mal mať žalobca vedomosť o daňovom podvode, ako aj nedostatočnej obozretnosti žalobcu, aby svojej účasti na daňovom podvode zabránil. Kasačný súd okrajom podotýka, že viaceré z nižšie uvedených objektívnych okolností sú zároveň okolnosťami preukazujúcimi aj existenciu daňového podvodu tak, ako sú uvedené vyššie. Je logické, že viaceré z indícií nasvedčujúcich spáchaniu podvodného konania (objektívny test) zároveň zakladajú aj podozrivosť transakcie a teda i nutnosť vedomosti daňového subjektu o nej (subjektívny test) (daňovému subjektu však nemožno pričítať okolnosti, ktoré nastali až po zdaniteľnej transakcii):

- obchodovanie s komoditou - zinkom je rizikové;
- žalobca s dodávateľom TiTi, spol. s r.o. neuzatvoril obchodnú zmluvu, hoci išlo o obchod v sume 33.471,05 eur;
- spoločnosť TiTi, spol. s r.o. za rok 2016 nepodala účtovnú závierku;
- žalobca nemal s dodávateľom TiTi, spol. s r.o. predchádzajúcu skúsenosť, išlo o prvý a jednorazový obchod, a teda o to vyššie boli nároky kladené na žalobcu na preverenie si nového obchodného partnera;
- napriek absencii akejkoľvek predchádzajúcej skúsenosti s dodávateľom TiTi, spol. s r.o. žalobca v podstate akceptoval ponuku na dodanie tovaru, ktorú obdržal len formou emailu zo všeobecnej emailovej adresy azet.sk, na ktorom bola podpísaná osoba menom I. T. bez toho, aby si overil totožnosť tejto osoby a jeho postavenie alebo vzťah k spoločnosti TiTi, spol. s r.o. (napr. informáciu o jeho funkcii v spoločnosti alebo poverenie, plnomocenstvo či zmluvu o sprostredkovaní). Za dodávateľa TiTi, spol. s r.o. konala voči žalobcovi len osoba I. T.;
- žalobca neinicioval osobné stretnutie ani s I. T. ani s konateľom spoločnosti TiTi, spol. s r.o. Pokiaľ tvrdí, že osobné stretnutia nie sú v obchodnej praxi bežné, pretože nákup a predaj tovaru majú spravidla v pracovnej náplni manažéri nákupu/predaja a spravidla komunikujú emailovou formou, uvedené nemožno tvrdiť o predmetnom zdaniteľnom obchode, kedy išlo o prvý obchod v sume 33.471,05 eur s neznámou spoločnosťou, ktorá bola jednoosobovou spoločnosťou s ručením obmedzeným s jedným konateľom;

- žalobca tvrdil, že spoločnosť TiTi, spol. s r.o. preveril len v obchodnom registri, v registri platcov DPH, v registri úpadcov, v registri daňových dlžníkov, v registri účtovných závierok a preveril si jeho číslo bankového účtu. Netvrdil, že preveril status konajúcej osoby I. T. (ako bolo naznačené vyššie), ani že sa snažil o spoločnosti získať si referencie od iných účastníkov na trhu, viac informácií o predmete jej činnosti, konateľovi, obchodných priestoroch a zamestnancoch, ani že sa pokúšal nájsť a prehliadnuť si internetovú stránku spoločnosti, že by akokoľvek skúmal, či bola ponúkaná cena za tovar primeraná a zodpovedajúca trhovým podmienkam, a to všetko za účelom, aby sa uistil, že sa nebude zúčastňovať na daňovom podvode.

35. Vyššie uvedené objektívne okolnosti vo svojom súhrne opäť podľa kasačného súdu nasvedčujú záveru, že osoba dodávateľa TiTi, spol. s r.o., ktorá bola dokonca osobou priameho bezprostredného dodávateľa žalobcu, bola pochybná a že zdaniteľný obchod sa javil ako podozrivý. Rovnako je kasačný súd toho názoru, že žalobca neprijal dostatočné rozumne očakávateľné opatrenia na predchádzanie účasti na daňovom podvode. Určenie opatrení, ktoré možno v danom prípade dôvodne požadovať od zdaniteľnej osoby uplatňujúcej si právo na odpočítanie DPH na zabezpečenie, aby jej transakcie neboli poznačené podvodom zo strany predchádzajúceho subjektu, závisí predovšetkým od okolností uvedeného prípadu vo veci samej (pozri v tomto zmysle rozsudky z 21. júna 2012, Mahagében a Dávid, C-80/11 a C-142/11). Medzi elementárne preventívne a kontrolné opatrenia, ktoré bežne obozretný daňový subjekt musí vykonať, aby sa uistil, že sa nezúčastňuje na daňovom podvode, patrí aj preverenie si oprávnenia fyzickej osoby konať v mene potencionálneho dodávateľa, ktorá voči daňovému subjektu ako jediná vystupuje v mene tohto dodávateľa a uzaviera s ním zdaniteľný obchod, obzvlášť ak komunikuje výhradne emailovou formou. Uvedené žalobca nevykonal, pričom keby uvedené vykonal (napríklad by si vyžiadal preukázanie plnomocenstva či poverenia) a keby inicioval osobné stretnutie s konateľom alebo I. T., mal by možnosť zistiť, či koná s osobou oprávnenou konať za spoločnosť TiTi, spol. s r.o., či konateľ žije a v spojitosti s ďalšími opatreniami uvedenými vyššie nadobudnúť dôvodnú pochybnosť o dôveryhodnosti dodávateľa a obchodu. Skutočnosť, že v mene spoločnosti koná osoba bez preukázania svojho oprávnenia konať v jej mene, a evidentne bez platného preukazu totožnosti SR (keďže sa osoba s takým menom a priezviskom v Registri obyvateľov SR nenachádza) a to v čase, keď je konateľ spoločnosti už mŕtvy, je indíciou, že takéto nastavenie v spoločnosti dodávateľa je značne rizikové a účelovo vedené s cieľom „zatajiť“ zodpovednú osobu pred následkami podvodného protiprávneho konania. Bežne obozretný podnikateľ by pri obchode o hodnote niekoľko desiatok tisíc eur s takouto osobou mal byť obzvlášť opatrný, vykonať ďalšie šetrenie nad rámec overenia verejne dostupných dát a pri nevyvrátení vzniknutých pochybností, že ide o podozrivého obchodníka, by s takouto osobou obchod nemal uzavrieť.

36. Kasačný súd teda uzatvára, že v predmetnom prípade finančné orgány uniesli dôkazné bremeno a splnenie podmienok tzv. Axel Kittel testu preukázali. Vo svojich rozhodnutiach identifikovali také zistenia a dôkazy, ktoré vo svojom súhrne v dostatočnej miere odôvodňujú záver, že daňový podvod bol spáchaný, ako aj, že žalobca o ňom mal a mohol vedieť. Naopak, daňový subjekt nepreukázal, že prijal také opatrenia na predchádzanie účasti na daňovom podvode, aby svoj nárok na odpočítanie dane nestratil.

37. Finančným orgánom možno vytknúť, že vo svojich rozhodnutiach dostatočne nediferencovali medzi okolnosťami/zisteniami mimo sféry vplyvu žalobcu (ktoré nastali ex post - po zdaniteľnej transakcii) a vo sfére vplyvu žalobcu a nevymedzili osobitne objektívny a osobitne subjektívny test na podvod v zmysle Axel Kittel testu (tak ako to vyššie vykonal kasačný súd). Súd však považuje za neúčelné a nehospodárne zrušiť napadnuté rozhodnutia a vrátiť vec výlučne len z tohto dôvodu, pretože

zopakovanie procesu pre uvedenú formálnu chybu, nie je spôsobilé privodiť pre žalobcu materiálne iný výsledok. Poukazuje pritom napríklad na rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2Sžf/18/2014 zo dňa 23. 03. 2016, v zmysle ktorého „pri súdnom prieskume platí zásada, že rozhodnutia správnych orgánov sa nezrušujú preto, aby sa formálne zopakoval procesný postup, hoci to účastníkovi nemôže priniesť priaznivejší výsledok“. Finančné orgány podľa názoru kasačného súdu zistili skutkový stav dostatočne a v súhrne identifikovali celý rad objektívnych okolností nasvedčujúcich účasti sťažovateľa na daňovom podvode ako aj opak konania sťažovateľa v dobrej viere, kedy vyhodnotili prijaté opatrenia žalobcu za nedostatočné a špecifikovali konkrétne opatrenia, ktoré žalobca mal vykonať a nevykonal. Takto zistený skutkový stav následne aj správne právne posúdili, keď ho podriadili pod inštitút daňového podvodu v zmysle judikatúry Súdneho dvora EÚ (napríklad rozsudok v prípade Optigen, spojené veci C-354/03, C-355/03, C-484/03). Kasačný súd nemal z takto zisteného skutkového stavu problém vyhodnotiť a overiť splnenie jednotlivých kritérií tzv. Axel Kittel testu, pričom v zmysle judikatúry SD EÚ splnenie týchto podmienok koniec koncov prináleží overiť konajúcemu súdu (rozhodnutie SD EÚ vo veci C-610/19 Vikingo).

38. Kasačný súd sa teda nestotožnil s krajským súdom v tom, že nebolo preukázané, že žalobca mal, resp. mohol a mal mať vedomosť o tom, že zo strany dodávateľa ide o podvodné konanie a taktiež, že nebol vymedzený mechanizmus podvodného konania. Kasačný súd nemal z administratívnych rozhodnutí problém vyabstrahovať dostatočný počet zistení a dôkazov svedčiacich o daňovom podvode i nedostatočnej obozretnosti žalobcu a túto sťažnostnú námietku vyhodnotil ako dôvodnú.

39. Za rovnako dôvodnú považoval aj sťažnostnú námietku, ktorou sťažovateľ vyjadril nesúhlas so záverom krajského súdu o potrebe vykonať výsluch osoby jediného spoločníka spoločnosť TiTi, spol. s r.o. Nakoľko finančné orgány zhromaždili dostatočné množstvo dôkazov svedčiacich o existencii daňového podvodu, a teda skutkový stav zistili dostatočne, svedecká výpoveď tejto osoby by už nebola spôsobilá zvrátiť závery správcu dane. Svedecká výpoveď jediného spoločníka spoločnosť TiTi, spol. s r.o. by nijakým spôsobom neobjasnila, či žalobca mal mať vedomosť o daňovom podvode a či prijal dostatočné preventívne opatrenia - s obozretnosťou samotného žalobcu by totiž nemala nijaký vecný súvis.

40. Vzhľadom na to, že kasačný súd dospel k záveru, že kasačná sťažnosť je dôvodná, napadnutý rozsudok krajského súdu považuje za potrebné zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie podľa § 462 ods. 1 SSP. V ďalšom konaní je krajský súd viazaný právnym názorom kasačného súdu (§ 469 SSP).

64/2023 ZNSS

Kľúčové slová: litispendencia; právne zastúpenie; predbežná otázka

Právna veta

I. V procesnej situácii, kedy prvú správnu žalobu podá právny zástupca, ktorého oprávnenie konať v mene žalobcu je sporné, a druhú správnu žalobu podá sám žalobca, je záver o existencii litispendencie prijatý krajským súdom, ktorý sa obmedzí výlučne len na skúmanie okamihu doručenia správnych žalôb ignorujúc spornosť zastúpenia v prvom konaní, predčasný. Odmietnutie druhej správnej žaloby krajským súdom pre litispendenciu je potrebné považovať za spôsobilé vo svojich dôsledkoch zmariť prístup žalobcu k súdu, keďže i prvá správna žaloba môže byť neskôr odmietnutá, a to ako podaná zjavne neoprávnenou osobou.

II. Otázka existencie zastúpenia a následne i totožnosti žalobcu v zmysle § 98 ods. 1 písm. b) SSP konštituuje v konaní o druhej správnej žalobe predbežnú otázku, pre ktorú je z dôvodu právnej istoty vhodné konanie o druhej správnej žalobe prerušiť až do jej vyriešenia v konaní o prvej správnej žalobe.

[*uznesenie Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Svk 24/2022 z 30. novembra 2022: predsedníčka senátu JUDr. Jana Hatalová, PhD., LL.M., sudcovia JUDr. Marián Fečík a JUDr. Katarína Cangárová PhD., LL.M. (sudkyňa spravodajkyňa)*]

Vymedzenie veci

Konanie na krajskom súde

1. Správnou žalobou, doručenou Krajskému súdu v Bratislave (ďalej aj „krajský súd“ alebo „správny súd“) dňa 13.10.2021 o 9:28 hod., sa žalobca domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia žalovaného č. KaBA/15622/2021, ČRZ: 101534/2020 zo dňa 17.09.2021, ktorým žalobcovi nepriznal nárok na poskytnutie právnej pomoci v právnej veci spísania a podania žaloby voči rozhodcovskému rozsudku sp. zn. 3451/20 zo dňa 08.07.2021, v konaní o zaplatenie čiastky 68,09 eur s príslušenstvom. Konanie začaté na základe správnej žaloby podanej priamo žalobcom dňa 13.10.2022 bolo na krajskom súde vedené pod sp. zn. 5S/278/2021.

2. Dňa 15.10.2021 bolo správnemu súdu doručené podanie žalobcu, v ktorom správnemu súdu dal na vedomie tú skutočnosť, že mu ako osobe v hmotnej núdzi bol určený advokát, ktorý bez jeho vedomia a bez obdržania plnomocenstva na zastupovanie žalobcu svojvoľne doručil podanie v tej istej právnej veci na Najvyšší správny súd Slovenskej republiky (ďalej aj „Najvyšší správny súd SR“). Žalobca ďalej uviedol, že s takýmto postupom a obsahom jeho podania nesúhlasí. Trval na tom, aby podanie určeného advokáta (JUDr. Jána Sčuryho) nebolo brané do úvahy. Prílohou podania zo dňa 15.10.2021 bola žiadosť žalobcu o výmenu určeného advokáta, datovaná dňom 15.10.2021 a adresovaná Centru právnej pomoci (ďalej aj „CPP“).

3. V podaní zo dňa 18.01.2022, doručenom správnemu súdu dňa 20.01.2022, žalobca okrem iného uviedol, že na Krajskom súde v Bratislave je vedené súdne konanie pod sp. zn. 2S/327/2021 začaté dňa 12.10.2022, ktorého predmetom by malo byť totožné rozhodnutie, ako je tomu v konaní vedenom pod sp. zn. 5S/278/2021. V konaní pod sp. zn. 2S/327/2021 však bola podaná žaloba bez súhlasu žalobcu, neoprávnenou osobou (advokátom bez splnomocnenia od žalobcu), a preto sa na ňu nemôže prihliadať. Nejde tu o skôr začaté konanie, ktoré bráni vedeniu konania pod sp. zn. 5S/278/2021.

4. Dňa 20.01.2022 správny súd pripojil spis Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 2S/327/2021 za účelom posúdenia prekážky skôr začatého konania.

5. V neskôr začatom konaní krajský súd uznesením č. k. 5S/278/2021-43 zo dňa 25.01.2022 (ďalej aj „uznesenie krajského súdu“ alebo „napadnuté uznesenie“) žalobu odmietol. Zároveň rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania.

6. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že lustráciou bolo zistené, že dňa 12.10.2021 o 14:45 hod. bola na Najvyššom správnom súde SR elektronicky podaná správna žaloba s totožnými účastníkmi konania a s rovnakým predmetom konania, ktorým je preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného č. KaBA/15622/2021, ČRZ: 101534/2020 zo dňa 17.09.2021, ktorá bola postúpená Krajskému súdu v Bratislave uznesením Najvyššieho správneho súdu SR sp. zn. 2Svk/10/2021 zo dňa 28.10.2021 a je vedená na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 2S/327/2021. Z dôvodu, že v tej istej veci toho istého žalobcu už prebieha na správnom súde skôr začaté iné konanie sp. zn. 2S/327/2021, ktoré sa začalo doručením správnej žaloby Najvyššiemu správnemu súdu SR dňa 12.10.2021, správny súd postupoval v súlade s ust. § 98 ods. 1 písm. b) SSP zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „SSP“ alebo „Správny súdny poriadok“) a žalobu žalobcu odmietol titulom existencie prekážky začatého konania (litispendencie).

Kasačná sťažnosť

7. Proti uzneseniu krajského súdu podal žalobca (ďalej aj „sťažovateľ“) v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť, z dôvodov podľa § 440 ods. 1 písm. b) SSP (ten, kto v konaní vystupoval ako účastník konania, nemal procesnú subjektivitu) a g) SSP (krajský súd rozhodol na základe nesprávneho právneho posúdenia veci). Žiadal, aby Najvyšší správny súd SR (ďalej aj „kasačný súd“) napadnuté uznesenie zrušil a vrátil vec krajskému súdu na opätovné prejednanie.

8. Úvodom kasačnej sťažnosti sťažovateľ uviedol, že CPP mu rozhodnutím zo dňa 17.09.2021 nepriznalo nárok na poskytnutie právnej pomoci v určitej právnej veci a lehota na napadnutie tohto rozhodnutia končila dňa 12.10.2021. Na podanie správnej žaloby o preskúmanie rozhodnutia CPP zo dňa 12.09.2021 CPP priznalo žalobcovi právnu pomoc, no určený advokát (JUDr. Sčury) nebol v danej veci súčinný, čo viedlo k jeho výmene. V tomto bode sťažovateľ poukázal na tú skutočnosť, že JUDr. Sčury nikdy administratívne neprebral jeho zastupovanie, neobdržal od neho plnomocenstvo a nebola medzi nimi podpísaná ani žiadna dohoda/zmluva o poskytovaní právnych služieb. JUDr. Sčury podal žalobu v mene sťažovateľa, bez jeho vedomia a bez udeleného plnomocenstva s tým, že jeho podanie bolo bezobsažné a zmätočné, naviac podané na nepríslušný súd (Najvyšší správny súd SR). Keď sa jeho podanie dostalo na Krajský súd v Bratislave, bola mu pridelená spisová značka 2S/327/2021. V tom čase však už krajský súd evidoval podanie sťažovateľa, ktorému bola pridelená spisová značka 5S/278/2021.

9. Sťažovateľ v kasačnej sťažnosti namietal postup krajského súdu. Mal za to, že pri posudzovaní a rozhodovaní o žalobách v tej istej právnej veci došlo k porušeniu zákona a nesprávnemu posúdeniu

veci. Tvrdil, že obe podania boli podané v ten istý deň tzn. 12.10.2021, pričom jedno podanie bolo podané na neprísluśný súd osobou bez právnej subjektivity (JUDr. Sčurym). Podanie podané osobou bez právnej subjektivity bolo ponechané a podanie, ktoré žalobca podal osobne a v ktorom má momentálne právneho zástupcu Mgr. Hargaša, bolo odmietnuté (5S/278/2021). Vyriešenie sporu o tom, či sa jedná o litispendenciu, alebo ktoré z podaní treba odmietnuť z iného dôvodu, považoval sťažovateľ za dôležité preto, lebo pociťuje právnu neistotu pri následnom možnom vývoji v pojednávaní proti Centru právnej pomoci a to napríklad v tom, že sa nedá dopredu prejudikovať postup súdu v konaní, ktoré bolo takouto selekciou ponechané. Argumentoval tým, že ak súd dodatočne v konaní 2S/327/2021 vyhodnotí toto ako podanie podané neoprávnenou osobou a z nejakého dôvodu toto zastaví, potom bude zmarený prístup žalobcu k súdu.

10. Žalovaný sa ku kasačnej sťažnosti sťažovateľa nevyjadril.

Z odôvodnenia rozhodnutia

Konanie na kasačnom súde a právny názor kasačného súdu

11. Najvyšší správny súd SR, ako súd kasačný podľa § 21 písm. a) SSP v spojení s § 438 ods. 2 SSP zistil, že kasačná sťažnosť bola podaná riadne a včas (§ 443 SSP a § 444 SSP), oprávnenou osobou na podanie kasačnej sťažnosti (§ 442 SSP), smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému je kasačná sťažnosť prípustná (§ 439 SSP) a kasačná sťažnosť má predpísané náležitosti (§ 445 ods. 1 SSP a § 57 SSP). Následne preskúmal napadnuté uznesenie krajského súdu z dôvodov a v rozsahu uvedenom v podanej kasačnej sťažnosti podľa § 440 SSP, § 441 SSP a § 453 SSP, bez nariadenia pojednávania postupom podľa § 455 a dospel k záveru, že kasačná sťažnosť sťažovateľa je dôvodná.

12. Podľa § 2 ods. 1 SSP: „V správnom súdnictve poskytuje správny súd ochranu právam alebo právom chráneným záujmom fyzickej osoby a právnickej osoby v oblasti verejnej správy a rozhoduje v ďalších veciach ustanovených týmto zákonom.“

13. Podľa § 5 ods. 1 SSP: „Konanie pred správnym súdom sa okrem princípov, na ktorých spočíva Civilný sporový poriadok a ktoré sa na konanie pred správnym súdom použijú primerane, riadi aj princípmi uvedenými v odsekoch 2 až 12.“

14. Podľa § 5 ods. 2 SSP: „Konanie pred správnym súdom je jednou zo záruk ochrany základných ľudských práv a slobôd a ochrany práv a oprávnených záujmov účastníkov administratívneho konania.“

15. Podľa § 5 ods. 3 SSP: „Pri rozhodovaní správny súd dbá na ochranu zákonnosti a verejného záujmu.“

16. Podľa § 31 ods. 5 SSP: „Začatie konania bráni tomu, aby o tej istej veci toho istého žalobcu prebiehalo na správnom súde iné konanie.“

17. Podľa § 97 SSP (Skúmanie podmienok konania): „Ak tento zákon neustanovuje inak, správny súd kedykoľvek počas konania prihliada na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže správny súd konať a rozhodnúť (ďalej len „procesné podmienky“).“

18. Podľa § 98 ods. 1 písm. b) SSP: „Správny súd uznesením odmietne žalobu, ak o tej istej veci toho istého žalobcu už prebieha pred správnym súdom skôr začaté iné konanie.“

19. Správny súd kedykoľvek počas konania prihliada na to, či sú splnené procesné podmienky konania, ktoré predstavujú základné procesné predpoklady, aby mohol súd autoritatívne rozhodnúť vo veci samej. Procesné podmienky konania je možné rozdeliť do štyroch základných skupín: 1. procesné podmienky na strane správneho súdu, 2. procesné podmienky na strane účastníkov konania, 3. vecné procesné podmienky a 4. negatívne procesné podmienky. Litispendencia patrí medzi negatívne procesné podmienky, čo znamená, že predpokladom pokračovania v súdnom konaní je jej neexistencia. Správny súdny poriadok upravuje túto procesnú podmienku v § 31 ods. 5 ako prekážku začatého konania. Jej podstatou je to, že začaté súdne konanie bráni tomu, aby o tej istej veci toho istého žalobcu prebiehalo na správnom súde iné správne súdne konanie.

20. Litispendencia je v § 31 ods. 5 SSP ako i v § 98 ods. 1 písm. b) SSP výslovne definovaná totožnosťou veci a totožnosťou žalobcu. Totožnosťou veci sa rozumie ten istý predmet súdneho prieskumu t. j. správnou žalobou musí byť napadnuté to isté rozhodnutie orgánu verejnej správy. Pod totožnosťou žalobcu sa myslí ten istý žalobca. Predpokladom nastúpenia tejto prekážky bude teda nielen totožnosť predmetu prieskumu, ale i totožnosť žalobcu. V prípade, ak správny súd zistí, že ten istý žalobca sa správnou žalobou domáha prieskumu toho istého rozhodnutia orgánu verejnej správy, musí rozhodnúť o odmietnutí žaloby podľa § 98 ods. 1 písm. b) SSP, nakoľko ide o neodstrániteľnú vadu konania.

21. Kasačný súd podotýka, že krajský súd napadnutým uznesením žalobu podanú priamo žalobcom odmietol z dôvodu prekážky konania, ktoré začalo skôr na základe žaloby podanej právnym zástupcom žalobcu. Pre zrozumiteľnosť a prehľadnosť bude kasačný súd ďalej v texte označovať

- konanie začaté doručením žaloby podanej právnym zástupcom dňa 12.10.2022 a vedené krajským súdom pod sp. zn. 2S/327/2021 aj ako skôr začaté konanie alebo prvé konanie a
- konanie začaté doručením žaloby podanej priamo žalobcom dňa 13.10.2022 a vedené krajským súdom pod sp. zn. 5S/278/2021 aj ako neskôr začaté konanie alebo druhé konanie.

22. Kasačný súd musí konštatovať, že v predmetnej právnej veci pristúpil krajský súd ku skúmaniu procesnej podmienky neexistencie litispendencie striktne formálnym spôsobom a žalobu odmietol bez toho, aby sa dôsledne zaoberal splnením predpokladov nastúpenia litispendencie ako prekážky začatého konania. Kým totožnosť predmetu konania v konaní sporná nebola, totožnosť žalobcu krajský súd dôsledne nepreskúmal a v tejto veci prijal predčasný záver o splnení tejto podmienky napriek skutočnosti, že žalobca v konaní pred krajským súdom výslovne namietal absenciu oprávnenia právneho zástupcu JUDr. Ščuryho (vykonávajúceho advokáciu ako konateľ spoločnosti Advokátska kancelária ŠČURY, s. r. o.) podať správnu žalobu v prvom konaní v jeho mene.

23. Z obsahu súdneho spisu konkrétne vyplýva, že krajský súd sa nezaoberal námietkou žalobcu týkajúcou sa toho, že žaloba v prvom konaní vedenom na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 2S/327/2021 mala byť podľa tvrdení žalobcu podaná neoprávnenou osobou a že nešlo o podanie žalobcu. Z pripojeného súdneho spisu vedeného na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 2S/327/2021 kasačný súd zistil, že žaloba bola podaná v mene žalobcu právnym zástupcom Advokátska kancelária ŠČURY, s. r. o., pričom prílohou žaloby bolo „len“ rozhodnutie o predbežnom poskytnutí právnej pomoci zo dňa 05.10.2021, ktorým bola žalobcovi predbežne poskytnutá právna pomoc v právnej veci podania správnej žaloby voči rozhodnutiu žalovaného č. k. KaBA/15622/2021 a na zastupovanie určený advokát JUDr. Ján Sčury. Dohoda o poskytovaní právnej pomoci s určeným advokátom, ale ani plnomocenstvo udelené žalobcom ako splnomocniteľom na úkony súvisiace s poskytovaním právnej pomoci určenému advokátovi prílohou danej žaloby neboli. Je nesporné, že v súdenej veci krajský súd

neuskutočnil žiadne vhodné opatrenia na odstránenie vzniknutých pochybností o otázke totožnosti žalobcu v konaniach vedených pod sp. zn. 5S/278/2021 a 2S/327/2021, hoci neoprávnenosť podania žaloby v mene žalobcu advokátom v konaní vedenom pod 2S/327/2021 bola zo strany žalobcu pred správnym súdom namietaná. Na základe vyššie uvedeného možno preto skonštatovať, že krajský súd napadnutým uznesením rozhodol bez toho, že by mal za preukázané splnenie podmienky existencie totožnosti žalobcu v danom prípade.

24. Hoci sa formálne môže javiť, že prekážka začatého konania v tom - ktorom prípade existuje (vzhľadom na totožnosť predmetu konania a na uvedenie toho istého žalobcu), kasačný súd poukazuje na to, že môžu nastať prípady, kedy podmienka totožnosti žalobcu napriek tomu nemusí byť splnená. Tak tomu mohlo byť aj v prejednávanej veci. Ak v poradí prvú žalobu podá právny zástupca bez príslušného oprávnenia platne zastupovať žalobcu ako osobu, ktorá je vo veci aktívne vecne legitimovaným subjektom, právnym následkom zistenia absencie zastúpenia by bolo odmietnutie tejto žaloby krajským súdom v zmysle § 98 ods. 1 písm. e) ako podania „zjavne“ neoprávnenou osobou. Neoprávnenou osobou na podanie žaloby je v zmysle právnej vedy ten, komu absentuje aktívna žalobná legitimácia. Za zjavne neoprávnenú osobu možno považovať i toho, kto podal žalobu za aktívne žalobne legitimovanú osobu, no bez príslušného hmotnoprávneho alebo procesného oprávnenia. (Baricová, Fečík, Števček, Filová a kol., Správny súdny poriadok, 1. vydanie, 2017, komentár k § 98 SSP). Na podanie právneho zástupcu, ktorý nemá oprávnenie zastupovať osobu žalobcu, potom nemožno na účely posúdenia prekážky litispendencie nahliadať ako na podanie žalobcu, následkom čoho by sa v skutočnosti nejednalo o žalobcu totožného so žalobcom identifikovaným v druhom konaní začatom na základe žaloby podanej priamo ním.

25. Kasačný súd preto konštatuje, že za procesnej situácie, kedy prvú správnu žalobu podá právny zástupca, ktorého oprávnenie konať v mene žalobcu je sporné, a druhú správnu žalobu podá sám žalobca, je záver o existencii litispendencie prijatý krajským súdom, ktorý sa obmedzí výlučne len na skúmanie okamihu doručenia správnych žalôb ignorujúc spornosť zastúpenia v prvom konaní za predčasný. Odmietnutie druhej správnej žaloby krajským súdom pre litispendenciu je potrebné považovať za nezákonné a spôsobilé vo svojich dôsledkoch zmariť prístup žalobcu k súdu, keďže i prvá správna žaloba môže byť neskôr odmietnutá, a to ako podaná zjavne neoprávnenou osobou. Otázka existencie zastúpenia a následne i totožnosti žalobcu v zmysle § 98 ods. 1 písm. b) SSP konštituuje v konaní o druhej správnej žalobe predbežnú otázku, pre ktorú je z dôvodu právnej istoty vhodné konanie o druhej správnej žalobe prerušiť až do jej vyriešenia v konaní o prvej správnej žalobe.

26. Kasačný súd ďalej v žiadnom prípade neprejudikuje, či v prvom konaní právny zástupca bol alebo nebol oprávnený konať v mene žalobcu, keďže skúmanie splnenia tejto podmienky prináleží krajskému súdu, a to práve v prvom konaní (t. j. v konaní vedenom pod sp. zn. 2S/327/2021). Avšak za situácie, kedy je sporná otázka existencie oprávnenia právneho zástupcu konať v mene žalobcu a podať v poradí prvú žalobu, zakladá táto otázka zároveň i predbežnú otázku vo vzťahu k posúdeniu litispendencie (ako podmienky totožnosti žalobcu) pre konanie o druhej správnej žalobe. Predtým než krajský súd odmietol druhé podanie podané priamo žalobcom z dôvodu existencie formálnej prekážky litispendencie, bolo z dôvodu právnej istoty účastníkov vhodné počkať, ako sa konajúci súd vysporiada s otázkou, či v poradí prvú žalobu podal právny zástupca v mene žalobcu alebo nie. Za týmto účelom mohol krajský súd konanie pred ním prerušiť v zmysle § 100 ods. 2 písm. a) SSP a počkať na výsledok prvého konania, a síce či krajský súd toto prvé konanie právoplatne skončí procesným rozhodnutím (napr. odmietnutím žaloby ako podanej zjavne neoprávnenou osobou) alebo či žalobu meritórne prejedná a konanie skončí vydaním rozhodnutia vo veci samej. Až potom by mal krajský súd za ustálené, či sa odmietnutím žaloby pre formálnu aplikáciu prekážky litispendencie nedopúšťa odmietnutia

spravodlivosti. Kasačný súd si je vedomý, že krajský súd si otázku existencie zastúpenia síce môže posúdiť aj samostatne v druhom konaní predtým, než sa o nej rozhodne v prvom konaní (nakoľko nejde o prípad § 131 SSP), avšak vystavil by tým účastníkov právnej neistote a riziku odlišného posúdenia existencie zastúpenia v skôr začatom konaní, i nežiaducemu odmietnutiu oboch správnych žalôb z procesných dôvodov.

27. Kasačný súd preto zastáva názor, že prílišný formalizmus zo strany krajského súdu pri posudzovaní procesnej podmienky konania - absencie litispendencie nebol v súdenej veci namieste. Ako správne podotkol v kasačnej sťažnosti sťažovateľ, nedá sa prejudikovať postup krajského súdu v prvom konaní vedenom pod sp. zn. 2S/327/2021. V prípade, žeby krajský súd žalobu podanú právnym zástupcom (neskôr) odmietol ako podanú zjavne neoprávnenou osobou, postup zvolený krajským súdom v prvom konaní spočívajúci v (skoršom) odmietnutí druhej žaloby pre litispendenciu by vo svojich dôsledkoch mohol viesť k absolútnemu zmareniu prístupu sťažovateľa k súdu. Takýmto postupom krajského súdu by došlo k porušeniu zákazu denegatio iusticiae, teda odmietnutia spravodlivosti titulom nemožnosti súdneho prieskumu veci samej z procesných dôvodov.

28. Kasačný súd preto dospel k presvedčeniu, že krajský súd riadne neposúdil existenciu podmienky litispendencie spočívajúcej v totožnosti žalobcu a znemožnil účastníkovi konania na strane žalobcu realizáciu jeho procesných práv, ktoré majú slúžiť na ochranu a obranu jeho práv a záujmov v konkrétnom konaní, čím vyhodnotil jeho príslušnú sťažnostnú námietku ako dôvodnú. Odmietnutie žaloby pre litispendenciu napadnutým uznesením krajského súdu je preto potrebné považovať za nezákonné.

29. Kasačný súd ďalej preskúmal i druhú sťažnostnú námietku poukazujúcu na ustanovenie § 440 ods. 1 písm. b) SSP (ten, kto v konaní vystupoval ako účastník konania, nemal procesnú subjektivitu). Dôvod uvedený v § 440 písm. b) SSP je daný vtedy, ak sa správne súdne konanie viedlo s osobou, ktorá nemala procesnú subjektivitu, t. j. spôsobilosť na práva a povinnosti. Procesnú subjektivitu pritom treba odlišovať od procesnej (aktívnej či pasívnej) vecnej legitimácie účastníka konania. Touto sťažnostnou námietkou sťažovateľ uplatnil svoje výhrady voči postupu krajského súdu, ktorý jeho žalobu odmietol pre litispendenciu, hoci v prvom konaní nemal za preukázané zastúpenie žalobcu a teda i aktívnu vecnú legitimáciu osoby podávajúcej žalobu. Sťažovateľ teda v podstate namietal absenciu aktívnej vecnej legitimácie právneho zástupcu (a nie absenciu procesnej subjektivity v zmysle § 440 písm. b) SSP), a aj to v prvom konaní pred krajským súdom (a nie v druhom konaní, v ktorom bolo vydané napadnuté uznesenie, ktoré je predmetom tohto kasačného konania). Kasačný súd poukazuje na to, že v prejednávanej veci krajský súd odmietol žalobu pre litispendenciu a v napadnutom uznesení nikde neuvádza, žeby účastník konania nemal mať procesnú subjektivitu. Kasačný súd preto túto uplatnenú sťažnostnú námietku posúdil ako nedôvodnú.

30. Na základe vyššie uvedeného, vzhľadom na osobitosť predmetnej súdenej veci, kedy otázka totožnosti žalobcu v oboch konaniach je kľúčová pre ďalší procesný postup, dospel kasačný súd k záveru, že kasačná sťažnosť sťažovateľa je dôvodná, a preto kasačný súd postupoval podľa § 462 ods. 1 SSP, zrušil uznesenie krajského súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie. Krajský súd bude vo svojom ďalšom konaní a rozhodovaní viazaný právnym názorom kasačného súdu v zmysle § 469 SSP. V ďalšom konaní bude predovšetkým potrebné, aby krajský súd z dôvodu právnej istoty posúdil prekážku litispendencie až po tom, čo bude mať za preukázané splnenie podmienky totožnosti žalobcu, teda po tom, čo bude právoplatné skončené prvé konanie pred krajským súdom, a to buď rozhodnutím vo veci samej (konštatujúcim prípustnosť žaloby podanej sporným právnym zástupcom) alebo jedným z procesných rozhodnutí (napr. odmietnutím žaloby ako podanej zjavne neoprávnenou osobou). Za tým

účelom krajský súd (druhé) konanie pred ním preruší. Uvedené samozrejme platí za predpokladu, že krajský súd v (druhom) konaní neidentifikuje inú prekážku v procesnom postupe (odlišnú od litispendencie), pre ktorú by mohol žalobu odmietnuť či konanie zastaviť i bez potreby vyčkať na vydanie rozhodnutia v prvom konaní. Za týmto účelom krajský súd v prvom rade náležite posúdi včasnosť podania správnej žaloby a splnenie ďalších procesných podmienok, za ktorých môže konať a rozhodnúť.